45 ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 180 | Կ. ՊՈԼԻՍ 17/00 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1901 | 20 ՇԱՊԱՆ 1319 | 17 ԹՇՐԻՆԻ ՍԱՆԻ 1317 | ՇԱԲԱԹ

10 ՓԱՐԱ

ՄԱՆԶՈՒՄԷ Ի ԷՖԿԻԱՐ

10 ՓԱՐԱ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ — ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

MANZOUMÉ-I-EFKIAR
JOURNAL ARMÉNIEN
QUOTIDIEN, POLITIQUE, FINANCIER ET LITTÉRAIRE
Directeur-Propriétaire
OHANNÈS F. KAÏSÉRIAN
38, Grand' rue de la S. Porte, 38
Constantinople

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
Առ որ կ'ուղղուին ամէն տեսակ գրութիւններ։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Պապը Ալի ճաւսէսի, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ ետ չեն տրուիր։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 դր.	50
Գաւառներու համար	108 դր.	60

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 դրուշ։
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

منظومهٔ افکار
صاحب امتیاز و مدیر مسئولی
اوهانس فرید قیصریان
مطبعه و اداره خانه‌سی
باب عالی جوارنده ۳۸ نومرولی داره خصوصه

ՎԻՃԱԿ ԱԶԳ. ԳՈՐԾՈՑ

ԱՅԺՄԷՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹԵՐ

Ժողովրդին պարտէզ։— Ազգ. ընդանիքն դարձեալ։— Ռումանիոյ Պուլգարիոյ հովանաւորութիւնը։

Քանի մը շաբաթներէ ի վեր, ուշադրութեան առնո՞ւ ք սա պարագան թէ գիշերն ալ պահներ կ'օրհնուին եկեղեցիներուն մէջ։

Թերեւս անոնք պարագայ մըն է սա՝ բայց անդրադառնանք անգամ մը անոր վրայ, քաղել-հանելու համար անկէ հոգեբանական և գիտական դաս մը ժողովրդին և Հոգ. Իշխանութեան միջեւ։

Անկարողներ կամ աղքատներ՝ եթէ չեն կրնար հանդիսաւոր, շքեղ պայմաններու մէջ եկեղեցի երթալ, պըզսակուիլ, մոմին և խորհրդաւոր գիշեր մը կրնան ընտրել, երթալ խոնարհելու Աստուծոյ խորանին առջեւ։

Տեսա՛ք, կրօնական իշխանութիւնն այս եղանակն ընտրած է, անկարողներու դիւրութեան համար. ի նպաստ ժողովրդին չէ՞ղո�նեան, գեղեցիկ արարք մը և անօրինութիւն մըն է սա։ Բայց, խնդիր է թէ, ժողովուրդն ալ՝ հոգեբոլոր կամ հնազանդութեան ազնուագոյն պարտականութիւնը կը յարգէ՞, իր կրթական, եկեղեցական հոգերը տոնածնող և վարող Մարմիններու հանդէպ։

Դժբախտաբար ո՛չ։ Եւ մեր հասարակութիւնը՝ իր շատ ծուռ և այլանդակ ըմբռնումն ունի այս մասին։

Օր մը, փորձի համար, Թաղ. Խորհրդարանի մը կամ Ազգ. Պատրիարքարանի գիւանատուններուն մէջ քիչ մը ժամանակ անցուցէ՛ք։ Իրենց խառն ու անորոշ կարգով, ահա կու գան, կը հանին հարսնեւորներ, կնքահայրեր, յուղարկաւորներ և վերջապէս գպրոցականներու ծնողքը, ան։ Հոն՝ ստուգիւ շատ անտանելի և ձանձրացուցիչ ժամանց մը պիտի ունենաք։

«Իբր անխուսափելիպարագ մը» վճարուելիք քանի մը ղրուշի համար, գի՞տէք ի՛նչ անտեղի դժուանքներ, կոշտ յամառութիւններ և լիքը բացատրութիւններ կը տեղան նեղայացողներուն կողմէն։ Ու զիրենք միշտ սիրով ընդունող այդ ազգային պաշտօնեաներու նկատմամբ այնքան անվայել և դատապարտելի ոճով մը կը վերաբերուին, ինչ որ չպիտի կրնային ընել գործի և առեւտրին. աշխարհին մէջ մնկարեւոր անձի մը հետ մանաւանդ։ Ն ուղղակի կամ անուղղակի միջոցներով, ըմբոստութեամբ կամ յամառելիւամբ կը մերժեն շատ անգամ վճարել ինչ որ պարտք մըն է և հաստատեալ պարտքն է միշտ։

Անցեալ օր, պատեհութիւն ունեցայ հիւրասիրելու տուն մը, ուր կատարուած մկրտութիւն մը կը տօնէին։

Նուագածուցայ խմբակի մը խանդոտ և աղուորիկ կենցաղաբերներու ներկայութիւնը՝ չքեղ խրախճանք մը կը լրացնէր։

Դրեթէ մինչեւ առտու խաղ, պար, զուարթութիւն կային հոն։ Վրջապէս՝ խօսքին կարգը եկաւ, կնքահայրը խոստովանեցաւ թէ՝ միայն 25 ղրուշ վճարած էր եկեղեցւոյ նստուկին որուն մէջ էր քահանային ի։ ամէն իրաւունքը։ Եւ այս մարդ միամիտ եռանդով մը կուզէր հասկնալ թէ՝ թանկագին յաջողութիւն մը կատարած է. որովհետեւ ժամանակ և միջոց տուած չէր երբէք, որ զինքը կրողներէն, որոնք, գիտէ՞ք, թաղ. խորհրդոյ անդամներն, ժողովրդին վստահեցեան և մարդասիրութեան կոչման մը հնազանդող, անվարձ աշխատաւորները...։

Եւ մենք կը նշանակենք այս իրավէսը, որովհետեւ իր տեսակին մէջ միակն ու հազուադէպը չէ դժբախտաբար։ Անհելիօրէն սխալ, վտանգաւոր և անխիղճ համոզումին բացայայտ ցուցացումը կար սակայն սոյն միջադէպին ընդմէջ մէջ, մեր ժողովրդին կարեւոր մեծամասնութեանը։

Եւ ի՞նչ խայտառակ ըմբռնում է սա, հանդէպ եկեղեցիին և տոհմին, ի վաղուց որոշակի գծուած անմիջական պարտականութիւն մը չի ճանչնալով, չի յարգելով ներքնապէս կամ յայտնապէս ուրախանալ...

Ինչո՛ւ չի ճանչցուի այդ պարտականութիւնն ու ստիպողութիւնն, որով անպայմանն պիտի ապրին, պիտի ապրի մեր կրթական, եկեղեցական հաստատութիւնը։ Մինչ ասդին՝ մեր տուներուն մէջ, անմասրէն շնայլուած, վատնուած համեմատաբար մեծաքանակ դրամ, խոշոր խրամատներ կը բանայ էնոնցի մը անտեսական կեանքին մէջ, ուրիշ ահաբեկելու, խուսափելու միտումն երբեք չենք տեսներ։

* * *

Կը յիշէ՞ք, ամիսներ առաջ, Թուրք մամլոյն մէջ «Օտարազգի դաստիարակութիւնը» պահելու խնդիրը՝ նշանակելի կարեւորութիւն մը ստացաւ։ Եւ մեր Թուրք պաշտօնակիցները՝ այն ատեն շատ գովելի և գնահատելի եռանդով մը, կրօնի և ազգայնութեան վեհագոյն սկզբունքներուն հակառակ տեսնելով այս իրողութիւնը, խստիւ դատափետեցին զայն։

Ահա այս խնդիրը՝ հիմակ, պատշաճեցնելով մեր բարեկեցիկ կամ հարուստ դասակարդին, սխալ մը ըրած չպիտի ըլլանք կարծեմ։

Մտէք մանաւանդ Բերայի հայ ուներեւոր դասակարգին մէջ. հոն՝ անխտիր ամէն տուներու մէջ, «Օտար դաստիարակութիւնը» կը կրթեն հայ մանկութիւնը։

Եւ այդ պզտիկները՝ կը խօսին ընդհանրապէս «Ֆրանսերէնը և Յունարէնը», թէեւ իրենց ամէնէն գեղեցիկ և այլանդակ երանգներովը, ընտրեալ այդ օտար ուսուցչուհիին, որ գրեթէ միշտ անկարագիր, ծագումով, բարոյականով և խառնուածքով կասկածելի, հաղիւ իր մէջավարին անօթութեան անագորոյն ճիրաններէն փախչելով, եկած է «հոս մեր խելացիներուն» պարարտ քսակն և բարեմտութիւնն շահագործելու։ Բայց, գիտէ՞ք ինչ կը դառնայ ան՝ մեր խելացիներուն մօտ, փառաւոր, համեստապայլ «կոմսուհի» մը, սալօնի պերճափայլ տիկին մը...։

Հոն՝ ընտանէքին մէջ, օտար ուսուցչուհին կ'ուղղէ, կը յարդարէ բարի հայ տիկինին հաշակները, միտումները և կեանքը վերջապէս։ Իրենց «մայրիկէն» աւելի, զանի կը ճանչնան պզտիկները, անոր կը փարին, անկէ կ'ստանան սրտի, մտքի բարոյականը՝։

Ու մէկ խօսքով, ընտանեկան դաստիարակն և կրթիչն է այդ օտարուհին, կը հասկնա՞ք։

Սակայն և այնպէս, մեր դժբաղդ օրիորդներու ստուար բազմութիւնը, տուներու անկիւնը կծկուած, աղէկ գէշ «խրամէթ» մը կը սպասէ, կ'ակընկալէ։ Խեղճերը՝ այն խորունկ հաւատքը ունին թէ, այս «խրամէթով» խաւարէն՝ լոյսը, թշուառութենէ՝ երջանկութիւն պիտի առաջնորդուին օրին մէկը...։ Այո՛, հաստատ մըն ալ ունինք օրիորդներու, որոնք՝ գիտէ՞ք, տարուէ տարի՝ յառաջատուութեան օրէնքով ըսեն՝ քիրարու վրայ աւելնալով, մեծաքանակ «սթօք» մը կը մթերեն վարժուհիներու խանութին, որով հացը կը վատնուի այս «էնսաֆութեան»։

Ինչ պիտի ըլլան, ի՞նչ պիտի ընեն ասոնք ասանկ սպասելով և յուսալով, Աստուած իմ...՝։

Բայց, ներեցէք, յարգելի օրիորդներ, յանձնարարութիւն մը ընեմ ձեզի, ջանալիր եղէ՛ք «լաւ ֆրանսերէն» մը սորվելու, քիչ մըն ալ «յունարէն» թոթովելու (դիւրին է արդէն). ուղղակի յաջողութեան մը՝ եթէ ապահովութիւնը չունենաք, կը կեղծէք ձեր ինքնութիւնը, և իբր օտարուհի մը կը ներկայանաք բարեկեցիկ հայ տան մը բարեսի՛բտ տիկնոջ. անկասկած ձեր ազնուութիւնքը իբր դաստիարակուհի պիտի ընդունին, պայմանաւ որ ընտանիքէն չի խօսիք առջի բերան։ Այն տանն շնորհքով վարձատրութիւն մըն ալ պիտի ստանաք, ճոխ կեանք մը պիտի վարեք, և ազնուական, փարթամ միջավայրի մը կենցաղագիտութիւնն ալ առնելով, օրին մէկը թերեւս ծանր դիւնով մը ինքզինքնիդ ծախելու հանճարը...։ ունենաք։

Լրջօրէն խօսելով սակայն, կը հարցընենք, հայեցի կրթութեամբ և հայեցի դաստիարակութեամբ օժտուած պարկեշտ և պատուաւոր ծագումով հայ աղջիկ մը, ի՞նչ առաւելութեամբ չի կրնար գերակշռել, «օտար դաստիարակուհի» մը, որ ամէն մեղքերու վրայ, անմեղ սրտեր, մատաղ հասկացողութիւններ անբարոյացնելու շնորհն (?) ունի։

* * *

Մեր հարուստներուն՝ տոհմասիրութեան և ընտանեսիրութեան պարտականութիւնն է, նկատողութեան առնել այս կենսական հարցը։

Հառաջակայն և ընտանեկան կեանքի՝ այն կարեւոր քաղուածքն ընելէ յետոյ՝ անցինք խնդրի մը վրայ, որ թէեւ այժմէութեան ընդմէջ, բայց յաւիտենականութեան (?) գաղտնիքն ունի կարծես։

Վարչութեան դրասեղանին վրայ «Ռումանիոյ-Պուլգարիոյ» միացեալ վիճակին հովանաւորութեան խնդիրն՝ ո՛վ գիտէ ո՛ր թղթածարին տակ պահուըտած է։

Զինք գիտեր թէ՝ մեր ցեղային խստասրտութեան դանդաղաշարժութեան հետ առնչութիւն մը ունի՞, վարչական մեքենային ծանրաշարժութիւնը այս մասին։

Դուցէ տարամարելի եկեղեցական մը պակաս այս հովանաւորութեան համար։

Բայց, կ'ապահովցնենք մեր գերայարգ արքայանները կամ վարդապետները, թէ՝ մանաւանդ «քննական և հովանաւորական պտոյտի» պատրուակաւ շատ հաճելի և սքանչելի ժամանց մը պիտի ունենան, մանաւորապէս Ռումանիոյ գեղաշուք և վիպային երկրին մէջ, ուր մեր ազգայինք բաւական նախանձելի և կարեւոր դիրք մը կը գրաւեն և առանց հովիւի մնացած են։

Բայց դժբաղդաբար ժամանակը չէ բառախաղերով զբաղելու։ Ռումանիոյ մէջ, այսօր բաղմաթիւ Հայեր՝ բնիկ թէ գաղթական, խնամութիւններ հաստատած օտարներու հետ, ամբողջովին կորսուելու վտանգին տակ են։

Ինչո՞ւ ձգձգումներով, վարանումներով կը յապաղին յարմարագոյն առաջնորդ մը զրկելու, հոն՝ ուր անպայման պէտք կայ։

Վարչական ամէն ձիրք, ամէն շնորհք և կարողութիւն միայն սրբազաններո՞ւն՝ առանձնաշնորհեալ են արդեօք։ Դործէ չի փախչող և բարեյաջար վարդապետներ ալ չեն կրնար նոյն գործը տեսնել։

Ասկէ քանի մը տարի առաջ, երբ ռումանական քաղաք մը կը գտնուէի, անակնկալ կերպով մը խանութպանի մը քով հիւրասիրուած գտայ զինքս։

Անուղղակի կերպով մը իմացուցին ինծի, թէ՝ ապահովական Հայ մըն էր. Թէեւ չափահաս զաւակներ ունէր ան, որոնք Ռուս կինէ մը ծնած էին։

Հարցուցի ուրեմն ասպնջականիս, թէ իրաք Հա՞յ էր ինքը։ «Ժամանակաւէին» պատասխանեց մարդը՝ արտակարգ պաղարիւնով մը։

Զարմացում մը եկաւ վրաս նոյն պահուն։ Բայց անոր մանչը, կայտառ և հոմիկու պատանի մը, բարեմիտ եռանդով մը քովերս կը դեղերէր, ծանօթանալ, մտերմանալ կուզէր այն ցեղին կեանքին և գոյութեան, որուն մէջ ծնած և իրեն ալ կեանք տուած էր իր հայրը «ժամանակաւ հայ եղած» այդ հայրը։

Ասկէ աւելի չօշափելի, և սրտառուչ պարագայ մը չէի կրնար գտնել ակնարկութեան, խնդրոյն կենսական կարեւորութիւնը չեշտող։

Բայց ո՞վ կը լսէ, ո՞վ մտիկ կ'ընէ։

ՄԿՐՏԻՉ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ՃԱՆՉԻՈՐ ԴԷՄՔԵՐ

ՍԻՄՈՆ ՉԷՕՍԼԷՔՃԵԱՆ

(Բ. ԵՐԿՎԵՑԵԱԿԻՍ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐ Յ.Ը)

Խօսմուկ, հմուկ, տարփանքի մէջ մինչեւ մաղին թելը կոյս, մին այն հին բարի օրերու գալակներէն որոնց մասին մամիկները սովոր են ըսել.

—Պէրանը պտոր մը աղ տիր, մուռթէ։

Դուռնատ, եթէ կ'ուզէք աւելի ճիշդը՝ քիչ մըն ալ քնհատ, կնատ դէմքով։

Երեսները ցանուտ, ամէնուս ծանօթ՝ իր հինաւուրց ծածկանունին հետ, որուն կնքահայրը Քէչեան եղած է, երեւի՝ սա պարզ դիտումով որ աւելի գիտակցի հակում ունի սա տղան, հայ մատենագրութեան մէջ յիշատակուած համանուն մարդուն պէս։

Ընչացքը շաղանակի, աշխատութեան ընթացքը ոչ որակի կը նայի, ոչ ալ քանակի. բան գործ տուր դուն անոր, խմած կլլած է փուխանակի։

Հանդիպեցայ Զաարճեանները որ Տաղաւարեանի (?) փոխուած էին, լուսահոգի Պուշաղճեանին՝ որ Սրենց (?) կոչուեցաւ. եւ քէն, Խաչիկոցին՝ որ կ'երեւայ թէ պանալ գտաւ Խաչիկանը։ Իսկ երբ Սիմոն իր մականունը Բրուսեանի դարձնելու տեղ կ'ելլայ Շիրակացի կ'ընէ, կը խորհիմ որ դեռով գրրուող Գրականութեան զարկ մը տալուած է, զա՛րկ մը մը՛ր, աքացի...։ (Մ՚ուր ես, Ալփասլան, ճղակատը կը հանենք կոր յանգերը)։

Տղայ էր դեռ, երէկի աննշան գրագիր մը, երբոր հրատարակեց իր Մանկը։ Շուկայի կեանքէ քաղուած սա վիպակով շեշտուեցաւ իր մէջ գործի մարդու Բոհոջ խառնուածք մը՝ որ կը սիրէր Գեղեցիկ Դպրութիւնը, բայց հոգի կու տար դրականին, օգտակարին համար։

Ամէնոտ շարժուձեւ մը ունի ժիրայը, մինչեւ որ ընտանեան ատոր՝ ջիղերդ մէկ քանի հեղ թունդ կ'ելլան։ Պզտիկ ակնարկութիւն մը ըրէ, իսկոյն կ'առնուի, կ'այլայլի՝ Զգայնիկ բոյսին նմանակ։ Շիտակը այդ վիճակը իր վրայ չուզէի պիտի տեսնայ, եթէ փոխանակ խեւուկ խեղբսնալու՝ քո՛ւն խմիլը չըլլար ատիկա։ Ատոր երեսէն ան կախ կը մնայ իր հաղար ղրուշի պահանջքը բաժանորդներու վրայ։

Շաբաթ մըն է որ հաւկիթ կ'ածէ կոր, գիտեմ, խմաց արուած ըլլալով իրեն թէ սա հեղու ինքն է։ Բայց ո՞րչափ անտեղի մեղանչում պիտի ըլլար իմս, թէ որ գրիչս ծակէր սիրաը այս անուշ, բարի՛ երիտասարդին՝ որուն միակ յանցանքը թերեւս սա է որ ժիրայը ատանուշը ունէր ան, որոնք Ռուս կինէ մը ծնած էին։

Սապա թէ ոչ, ամէնքիս մէկ բերան արժան է որ հուակենք զինք այն եղական անձնաւորութիւնը՝ որ հրապարակային դասախօսի դերը սանձնեց իր գրիչով, իր «Թուղթէ դպրոցով»,—ինչպէս կ'ըսէր Եղիան,—հոն ցուցնելով մեզի հոյակապ պատմութիւնը վաճառականութեան՝ իր թագուն նրբերանգ դրուագներուն հետ ազուցիկ։ Եւ այս յօժար այլ դժար, ձեռնարկը գիտէ՞ք ի՛նչ համեստ գիմակի մը տակ։ բայց առջեւնի՛դ է ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱՑԸ, ա՛չք մը նետեցէք վրան.

«Թղթակից-ուսանող Բարիզի առեւտրական գործն. վրժրն.ին»։

Իր տեղ ուրիշ մը ֆ-ֆիֆէօր տիրոջոն անգամ գուցէ պզտիկ գանար՝ ինքզինքը տարփողելու համար անպակաս։

Ամէն մարդու պիտանի աս աշխատանքը տեսէք զինքը ո՛ւր տեղուանքը կը տանի սակայն։ Ցորեկները փախցունք՝ խմբագրատունէն դէպ ի գրասենեակը մի ծանօթ փաստաբանի.

— «Մանկութեան պատմութիւնը աւարտեցի՞ք արդեօք, խնդրեմ...»

Կամ,

—«Անօգնչ բառին կը սպասէ կոր բառդիրքս, ներեցէ՛ք...», ձիրը ծռած, աղտպատող ձայնով մը։

Հոնկէ շունչը կ'առնէ չիտակ նշան աղային տպարանը.

—«Փորձերը, չո՛ւտ, ատեն չունիմ»։

Իսկ կիրակիները, օ՜հ, մի՛ հարցընէք ալ։ Երբ մենք չու

—Երբ սէրը աղօտ՝ վախճանի յանգի, իր տանը վերեւ երբ ժպտի Ց. Մ.

—

Նոր գրքոյները ի՞նչ խրատ առին, իրենց է՛հ... տարեց, փորձառու պապէն,

—Միչտ խելօք գրել, ծանր դժուարին բառեր չի քշել... դուրս չելել Զ. Բ.

ԲԱՐԲԱՌՈՒՆԻ

ԱՂՔԱՏ ԿԻՆԸ

ՊԱՏՆԵՐ

Մութ է։ Զիրան խիստ օրերուն մէջ ենք։ Զիւնը երկինքէն հաստիկ հաստիկ մը մաղուի։ Ճամբաներն գոցուած են, երթեւեկն դադրած է այլեւս։ Ոչ ոք կը նշմարուի. հովը կ'ուռնայ, աղքատին փլփլոված տնակին ծակերէն ներս թափանցելով, քանոր մահ կ'սպառնայ... անգութ է...։

Կին մը շալերու մէջ փաթթուած, մութին՝ այս անօրինակ գիշերուան այս ժամուն պզուկ տղեկ մը գրկած կը քալէ... արամարհելով ցուրտը.... փուքը...։

—Մա՛յր, մա՛յր, տակաւին չաս երկար պտտ քալենք՞... հալիւ լեռի ձամբով մը կը հեկեկէ պզտիկը մօրը բազկաց մէջ, որոնք բեռան ծանրութենէն և ցուրտէն թուլցած էին։

—Չէ՛ տղա. քիչ մը ալ. ես քեզ ցուրտէն կը պաշտպանեմ անա՛, և իրեն դէմքը ծածկած սև շալին մէջ անգամ մը ալ կը պատպարէ զանի։

* * *

Խրախճանութիւն, պերճանք, վայելք, ամէն ինչ կատարեալ էր։ Դաշնակը իր ամուր ձայնը կը թնդացնէր դուրսը, այն ցուրտ օդին, զոյգեր կը պարէին արիւն քրտինք մտած. հեւտատէրներու կատարեալ վայր մը էր, ուր երբէք չէր զգացուեր դուրսը ահռելիօրէն ոռնացող հովը, շատերուն ահ ու սոսկում ազդող այն հովը որ խուլ մռնչիւնով մը կուգար դղրդեցընել հոգիներ որոնք աղքատութեան ծոցին մէջ կը տապալին։

Վայ, քօլքա, մազուրքա իրարու կը յաջորդէին անընդհատ։

Շքեղապէս հագուած, ամուսնութեան թեկնածու օրիորդներ և երիտասարդներ ապագայ խոստումներ կը շռայլէին իրարու։

Հարուստ ընտանիքի մը ծովուն վրայ երկնցած հակայ չէնքը, որ որդւոյ որդի ժառանգական հարստութեան մը եարին մնացորդը ըլալ կը թուէր- վարժուած էր այլեւս Մարմարայի մռնչող ալիքներուն, որոնք անդադար կուգային բաղխել քարափին և որ մռնչելով, փրփրած առիւծի մը նման. ետ ետ կընկրկէին իրենց կրած պարտութենէն ամոթանար։

* * *

Վայրկեանն այս վայրկեանն է, հեծեց սեւեր հագած կինը. և կանգ առաւ։

Տարտամ և անորոշ կացութեան մը առջեւ պահ մը խելագարած, մտիկ ըրաւ նուագներուն անդադար վազքին որք իր հոգին կը խռովէին, երբ, տղեկը ձիւնին մէջէն կը պոռար խեղդուած ձայնով մը, մա՛յր, մա՛յր, կը դողամ... հա՛ տղաս, վայրկեան մըն մըն ալ. ու բոլոր ուժով քաշեց ելեւէջարական զանգակը։

Ոչ ոք լսեց։

Մահուան սպառնալիքներուն առջև սարսռալով, կրկին քաշեց զանգակը և ինկաւ մարմարէ քարերուն վրայ։ Նորէն ոտքի ելաւ, գրկեց տղեկը, իր սիրեցեալ տղեկը ու կամաց մը ներս դրաւ զայն։

* * *

Առաւօտուն՝ սուսուէէն վերադարձողները մայթին վրայ, ձիւներու կոյտին մէջ, մառաղատի կնկան մը պառած սեւ դիակը տեսնելով կը ցաւէին, կը՝ մռլտային անտարբեր «Խե՛ղճ կին, ցուրտէն սառեր է»...։

ՆՈՐԱՅՐ

ՎԱՐԺ ԳՐԱՇԱՐԻ մը պէտք կայ, գոնացուցիչ չաբաթականով, դիմել «Մանղումէ»ի տպարանը։

ՕԳՈՒԵՌՈՒՆՈՒՋ

Գումաչլարընը տահանդլեալը վէ եաբամատա օլտուղու էլպիսէլերին զարթէթ վէ մէթանէթիլէ ումուտըն մէմնունիլէթ վէ խօշնուտախսինի ճէլպէ մուվաֆֆաղ օլան Բուեումճուլար չարշըսընտա, Թէրզի Պաշը սօգաղընտա, 14 նօմէրօյու ԿԱՅՐԷԹ նամ թէրզի մաղազասը սահիպի Գրիգոր Տլ Գասպարեան էֆ. պու տէֆա տախի դըշ մինասիպէթիլէ հէր պէր քիսէեէ վէ հէր փէր կուսթօյա էլվէրիշլի գումաշլար ճէլպ էլէմիշ օլտուղունտան, ԼՈՒՃԻՈՒՋ, ԶԱՐԻՖ վէ Մէթին էլպիսէ իսմնէք արղու իսէնլէր մէզքիր մաղազասա պէր քէրրէ միւրաճաաթլարընտա պէհանաթմըզդան սրէհէթլի թասիք իսէճէքլէր տիր։

ՀԱՍՐԻՃԻՅԵԼԷ

Մ. ՊԷՐԹԸԼՕՆԸՆ 50 ԻՆՃԻ ՍԻՆԵԻ ՏԷՎՐԻՅԵԼԷՍԻ.—Կէչէն բաղար կիւնիւ Սօրպօն՝նամ պէհէիւք ամֆիթէաթրոսա, ասրըմըզդն էն մուգթէսիր վէ էն բարլաղ միւթէֆէննին վէ ֆիլօզոֆլարընտան օլան Մ. Պէրթըլօնդն 50ինճի սէնեի տէվրիյէսի մէրասիմի՝ հագիգաթէն հայրէթ վէրէճէք տէրէճէսի, ֆէվգէլաատէ մութանթան վէ բարլաղ սուբէթսէ վուգու պուլմուշ տը։ Կէրէք Ֆրանսը վէ կէրէք էճնէպի պիւճիւմէվէ ֆէնն հէյէթլէրի՝ մէղքիր մէրասիմէ հազը պուլունմագ իւզրէ սահթ թաեին իթմիշէր զանն օլունուեոր իտի. էօյլէ մէրասիմ քի, Ֆրանսա ճիւմուրիյէթի բէյսի՝ միւշարիւէյ, ալիմը մէշհուրա ֆէվգէլատէ թէվէճիւճիւնի կէօսթէրմէք իչուն, մէղքիր մէրասիմէ պիզզաթ բիեասէթ իթմէեի արզու իյէմիշ իտի։

Մէրասիմ սահարլարէն ալաֆրանկա սահթ 10 տա պաշլատը, հալպուքի սահթ 9 պուչուգտան պէրի սալօն տօլմուշ վէ 2000 քիշիէն զիեահէ զէվաթ սօգագտա պէքլէմէկէ մէճպուր օլմուշ իտի։

Մ. Լուպէ՝ մուայիէն սահթտավսըլ օլուպ, Սօրպօն սարիլիճիւնտը միւսիր վէքիլի Մ. Կուէտա թարաֆընտան իսթիգպալ իտիլտի, վէ մէրասիմ՝ պու անտէ պաշլատը ալնմէ պու սրրատա տարիւֆունդն բէյսլէրի՝ Մ. Կուէտա իլէ պիրլիքտէ իւլէուսիմէրի հալտէ, մուհաֆզը ասքէր ֆըրգասը միւվիզգասը «Բօլօնէզ տը քօնսէա» վէ Սէլէնիքին «Ռըթրէթ թարթար» նամ բիէսէրինի թէբէննիւմ իտիեոր իտի։ Իչթէ պու սըրատա միւշարիւէյ բէյսին եանլարընտա սահիպի զէվաթ պուլունուեոր իտի։ Սաղ թարաֆընտա, Սեան մէճլիսի բէյսի Մ. Ֆալիէ, մէպուսան մէճլիսի բէյսի. Մ. Տէշանէլ, պաշ վէքիլ Վալտէք Ռուսօ, սալիսէ նազրը Մօնիս, խարիճիկէ նազրը Տէլբասէ, Իթալիա սէֆիրի քօնթ Թորտիէլլի, վէ Սեան իլէ Մէպուսան մէճլիսլէրի բէյսի վէքիլլէրի վէ քեսթիպլէրի։ Սօլ թարաֆտա՝Մ. Պէրթըլօ, մէարիֆ նազրը Մ. Լէյկ, ֆէնն ագառէմիասը բէյսի Մ. Ֆուբէ, թըզպ ագառէմիասը բէյսի տօքթ. Կիլիօն, Բարիզ ագառէմասը բէյս վէքիլի Կաեան վէ սարբ պէօհիւք զէվաթ։ Լօն ճիւէլթնառէ իսէ ֆէնն հէյէթլէրի մուրախասլարը իլէ, էճնէպի տարիւֆիւնուն վէ ագառէմիալարը վէքիլլէրիրի պուլունուեոր իտի։

Էն եվվէլ մէարիֆ նազրը Մ. Լէյկ Մ. Լուպլէէ վէ Մ. Պէրթըլօեէ խիթապէն զաեէթ Պէլիզ պէր նուռթ իրատ իթմի։ Սնտան սօնրա, Ֆրանսա ֆէնն ագառէմիասը տահիր քեսթիպի Մ. Տարպու՝մէշհուր քիմնակէր Մ Մուասան, ֆէնն ագառէմիասը բէյսի Մ. Ֆուբէ, վէ «Բօլէժ տը Ֆրանս» թարաֆընտան Մ. Կասթոն Բարի՝ Մ. Պէրթըլօնդն քիմիա՝վէ ֆիզիք ֆէննլէրինէ վէ սարբ ֆէննլէրիտէ իթմիշ օլտուղու իսթիրատթը թարիֆ վէ թագտիր իտեր ֆէվգէլատէ ալի նուռթգար իրատ իթմիշէր տիր։

Հասըլը սէզ սըրասը Մ. Պէռթըլօեա կէլտի։ Շիտատթալի ալգըշլարա սէլամանըրգտան սօնրա, օ պէօհիւք ալիմ պէր դաշ տագիգա տէրին պէր սիւքիրտէն սօնրա, ճիւմուրիյէթ բէյսի իլէնազըրլարա վէ սէվկիյլի մէնէքատշլարընա, տօսթլարընա վէ թալէպէսինէ խիթապէն զրսա պէր նուռթգ իրատ իթմի։ Միւշարիւէյ նուռթգընտա քէնտի հագլարընտա կէօսթէրիյէն ումումի թէվէճճիւհաթտան տօլաեը սօն տէրէճէ միւթէէսիր օլտուղունու պէէեան իթիքատէն սօնրա, իթատէսինէ պէր վէճճը աթի տէվամ իթմիշ տիր։ «Էմինիմ քի հագզըմա պէզզ օլուեան պու իլթիֆաթլար պու իհթիրամլար՝ եալընըզ պանա գարշը օլան՝ թէվէճճիւհաթն էսէրի տէեիլ տիր. պէն անլարը էբէյիճէ իլէրուլէմիշ եաշըմա վէ սէնկէրէճ սիւրմիշ օլան զարէթիմէ, վէ վաթանընմըզա վէ հէմմինլէրիմէ՝ իսէպլիտիր ճիւղի խրատթէլէրէ պօրճլուեում»։ Միւշարիւէյ հազրէթէրի թէչէքքիւրաթընը դաեէթ սամմի պէր թամը իլէ պէեան իթիքատէն սօնրա, ֆէննին կիւնտէն կիւնէ քէսգ իթիտեի էհէմմիյէթտէն պահա իտէրէք տէմիշ տիր քի, պու կիւն ֆէննն տէնիլէն չէյ՝ արթըգ սիւս վէրիճի վէ վաղըթ կէչիրմէկէ մահսուս պէր էյլէնճէ ատտ օլունամազ։ Ֆէննն սահեսինտէ հուսուլէ կէլէն միւսի վէ չահսի սէրվէթլէրին օգատտար չօղալմագտա օլտուղունը նազարը տըգգաթա ալահգ օլուբագ, անբարթըգ պէյոուտէ պէրէյլէնճէ ատտ իտէմէկիվ։ Ֆէննն իյֆա իթիտեի էն ֆափտէի խըտմէթլէրի խաթրըրմըզդա կէթիրմէք իչուն, ինսանլարըն կէչմիշ կիւնլէրտէքի ածիզ հալընը, չիմիքի մէվզըլէրի իլէ մուգաեէսէ իթմէք քեսգինի ֆի տիր, էօյլէ պէր մէվզը քի, հէմմայսիկէթ վէ հէմ տէ իսթիրահաթ ճիէթլէրիյլէ տէ եիւքսէլմիշ տիր։ Վա՛ր մը աճէպա էօյէ պէր տիլօմաթ քի, ֆէննին տահմի թէրէգգըեհաթընտան տահա պէօեիւք խըզմէթլէր պէքլէմէք լազըմ կէլտիրէճէ չիւպհէ իթսուն։ Ֆէննն՝ ինսանիյէթին վէլիհիմիյէթի տիր։» Մ. Պէռթըլօ՝ նուռթգընը իլթամլ իթմէզտէն էվվէլ, ֆէննին բոլը հագգընտա տահի աթիտէքի ալի ֆիքրլէրի պէհան իթմիշ տիր։

«Տահա ալի՝ տահա ֆահտէլի ֆիքրլէրէ եիւքսէլէճիմ։ Բեանթաթ իլէ ինսանընն մատտի վէ մանէվի թէչէքքիւլաթընը տահա տէրին սուբէթսէ թէտգիգ իթմէքլէ, նէվը պէչէրին ռօլընը պայգա պէր էնկակ իտրաք իտէրիզ։ Ինսանլարը պէրիպէրինէ պէրէչտիրէնվէ եազլաչտրան բաղրթալար ֆէննլէրին վէ ֆիքրի թէրպիյէնին թէրգգըեհաթը իլէ չօղալտրգճա, վէ սրգըշտրգճա, ինսանլարըն պէրիպէրինէ մուավէնէթ իթմէք ֆիքրլէրի տահա զիեատ պէօեիւք վէ էօնիւ ալընմասը գապվլ օլմասան պէր էհէմմիյէթ քէսգ իտիեօր։ Պու ֆիքրլէր՝ իլէրուտէքի ալսլագ վէ բօլիթիգանընն սրրի ինսանի էսասլարը օլաճագ տը։ Պունուն իչուն,տիր քի, ալիմ վէ միւթէֆէննիլէրին բոլը՝քէնտիլէրինին ինսան օլտուգլարը վէհմ տէ պէշէրիյէթին պէր ոլնքիր թէչքիլ իթտիքլէրիիչուն, մէմէքէթլէրեալ տահմի սուբէթսէ պէօեիւմիշ տիր։

Ֆագաթ հիչ պէր վագթի ունութմաեալմ քի, պիզիմ սաիր չանսլարա գարշը վագը օլան վաղիֆէլէրիմիզ՝ ամը գէմանտա պէօեիւք ալիմ տիր։ Պունը պու տարիէաթ,Ֆրանսըզ ֆէննինէն պու չանը իլթիճակահընտա թաստիգ վէ իլան իտէլիմ... Պիզիմ զուբուրումըզը վէ չահսի հըսսիյաթըմըզը մէնմնուն իթմէք իչուն տէեիլ տիր քի, ճիհան պու կիւն ալիմ օլանլարա իհթիրամ իտիեօր։ Խայր, չինքի հէր քէս՝ էմին տիր քի, հագգընա ալիմ տէնիլմէեէ լազըդ օլան պէր զաթ զէմանըմըզդն պէօեիւք թէչէպպիւլէրինատ չահսի պէր մէնֆաաթ արամամագ սուբէթիլէ պէր հահաթ կէչիրիր, հահի օ ըսյաչ խուսուսընտաքի, բէք աղըբ սուբէթսէ իճրա օլունմագտա պուլունտուղընա թէէսիսի օլունուր։ Եֆրատընդն էն զէնկին վէ էն պահիթաբ օլանլարընտան պաչլաեարագ, էն միւթեվալի, էն ֆագիր, վէ էն զիեատ ըղբրրապչէքէն սէֆիրլէրինէ վարնճահտագտար։ Հազը պուլունան Ֆրանսա հիւքիւմէթի՝ Ցօնէ եվվէլ,պու մուհեթչէմ սալօնտա, Բասթէօրի ազըշլաթը սրրատա, իչթէ պու խուսուսը իլան իսթեօրլար իտի։ Հազդգաթէն տէ պու նոգթա տը քի, տօսթում Շարլէն՝ ձիւմմուրիյէթի բէյսինին լուռթէն պանա վէրէճէկի կիւզէլ մէտալեասը իւզէրինատ թարիֆ իթմէեէ չալըշմըզ տը։ Պիլմէեօրում քի ահէպա սահթքեարընը եաբաղը միտալեա բէսմինին վէրտիի օ ալի ֆիքրի թէմամէն իճրա իտէպիմիշ միեիմ։ Ֆագաթ պու ֆիքրի հահաթրմա բէհպէր օլան եէկհանէ մագասա օլարագ թէլեգգը իթմէեէ զայթէր իթմիշիմ։»

Պիլէրճէ զէվաթ սեաղ իւսթինտէ օլտուգլարը հալտէ, պու ուլվի սէզլէրի կէօբլէրէ աքս իտէճէք՝ տէրէճէտէ չիտտէթի ալգըշլարա խթիմա իթմիշ վէ պու ալգըշլար՝ անճագ ձիւմուրիյէթի բէյսինին գալգուպ, Շարլէն թարաֆընտան եաբըմըզ օլան միտալեաեա Մ. Պէրթըլօեա թագտիմ իթտիեի վագթի խթամ պուլմուշ տը։ Միտալեանըն ալթընտա չու քէչէմէլէր եազըմըզ տը, «1851, վաթան վէ հագգաթի իչուն, 1901»։ Մէտալեա՝ պէօեիւք ալիմի քէնտի լապօրաթուարընտա օթուրմուշ կէօսթէրիրեր։ Իսթինտէ անը զրեալանտրան Հազգգաթ,վէ պաչընա թաճ գոեան Վաթան պուլունուեօր։

Մէրասիմ «մարսէյյէզ»լէ նիհահէթ պուլմուշ տը։

ՁԻՆ։—Շանկ հայտան վարիտ օլան թէլէկրաֆնամէլէրէ կէօրէ,Զինէ իսթալ օլունանագ մէնսուճաթ իչուն թէրթիպ օլունան մուվագգաթ թարիֆէ թաթպիգ օլունմուշ տը։ Մէղքիր թարիֆէ՝ Ամէրիգա, Ճաբոնիա վէ Ալմանիա իսթալաթ թանէրլէրի վասթասըյա թէրթիպ օլունմուշ տը։ Մէղքիր թարիֆէ մուճիպլինճէ, պունտան սօնրա մէնսուճաթատան գըյմէթի իւզէրինէ տէեիլ, ճինն իւզէրինէ կիւմրիւք բէսմի թանսիլի գարարլաշտրըլմըզ տը։

ԹՐԱՆՍՎԱԼ ՄՈՒՀԱՐԷԳԻՍԻ.—Ինգիլթէրա մալիյէ նէղարէթի պէօեիւք մէմուրլարընտան Մ. Օսթէն Զէմպլէյն պիր գաչ կիւն էվվէլ Կասթիրլէ պիր նուռթգ իրատ իտէրէք, կէչէն հաֆթա ինգիլթէրա ալէյհինտէ,վէ պա խուսուս Ինգիլիզ ասաքիրի հագգընտա իսրլէն իթիրազլար վէ թէնգըլտէր հէր Ինգիլիզի միքէտտեր էյլէտիրէնի, Ինգիլիզլէրին՝ պու կիպի իթիրազլարը գօ-

լայըգլա ունուտամատճագլարընը, վէ լիպէրալ ֆիրգասը բէյսի Մ. Պաննէրմանընն՝ սէօյլէտիկի սէօզլէր իլէ ֆէզէրինէ ալտըզը մէսուլիյէթի թանրեաճագ գատար վիճտան սահիպի օլմասը չիպհէլի օլտուղունը պէհան իթմիշ վէ իլալէ իթմիշ տիր քի, կէրէք Պաննէրմանընն կէրէք էճնէպի մաթ պուաթընըն իթիրազլարը Ինգիլթէրա հիւքիւմէթինի խաթաեա տիւչար իթմէեէճէրինի իւմիտ իտէրիմ։ Ինգիլթէրա հիւքիւմէթինին ճէնուպի Ամֆրիգատա պաչլատը իշ իւմիտ օլունտուղընտան ֆազլա կիւճ օլտուղունը կէօրիւօրում, պունունլա պէրապէր, հիւքիւմէթ՝ չիմտիեէ գատար թագզպ իթմէքտէ օլտուղու եօլտան սարֆանագ տը։

— Կէչէնտէ Եօհաննէսպուրկտան չէքիլէն պիր Թէլէկրաֆնամէ՝ Վալ սուեու իւզէրինատ քեսին Վիլէստորփ ճիվարընտա պուլունան Ինգիլիզ ասքերի իւզէրինէ հիւճում իտէն Պօէր գօմանտանը Պիւսին էսիր տիւչտիւինին պէեան իթմէքլէ պէրապէր, եիւզ քիչիտէն իպարէթ օլան Ինգիլիզ միւֆրէզէսինին քեամիլէն էսիր տիւչտիւինին սագլաեօր իտի։ Ֆիլ վագի «Տէյլի Մէյլ կազէթասընտա աթիտէքի Թէլէկրաֆնամէ օգունմագտա տը։ «Եիզ քիչիտէն իպարէթ պիր Ինգիլիզ միւֆրէզէսի իլէ, գօմանտան Պիւսին գօմանտասը ալթընտա պուլունան Պօէր միւֆրէզէսի արաընտա վուգու պուլան մուհարէպէտէ, Ինգիլիզ միւֆրէզէսինին գօմանտանը մագթուլ վէ իւյ Ինգիլիզ զապիթի մէճբուռն օլմուշ տը։ Տէմիր եօլ ալայընա մէնսուպ պու միւֆրէզէ՝ Պօէրլէրին էլինէ էսիր տիւչմուշ տիր։

— Էֆրէնճի 25 նոյեմբեր Թարիխի իլէ,Լօրա Ֆիչէր՝ աթիտէքի թէլէկրաֆ նամէեի էչքմշ տիր։ «Պին պաչը Ֆիչէրին 20 նոյեմբերտէ Վիլլըբատորփ ճիվարընտա էյլէտիլի մուհարէպէ հագգընտա ալընան սօն թաֆսիլաթա նազարէն, պին պաչը Ֆիչէրին նոյեմբեր 19տա Բայտֆոնթանտան կէօնտէրտիկի պիր գարագոլ՝ Զանտ կէչիտինէ հաքիմ օլան թէբէնին՝ Պօէրլէրին իշղալը թանճընտա օլտուղընը անլատարագ։ պին պաչիեէ մալիմաթ վէրմիշ տիր։ Հոկտեմբերին 20սինէ, պինպաչի՝մէղքիր թէբէեէ տօղրու իւէրուլէմիշ, վէ այնը զէմանատա չիմալտան վէ ճէնուպտան, Պօէրլէրին հիճում ալիշար օլմուշ տը։ Պունունլա պէրապէր, պինպաչի՝ եավաշ էմին պիր մէվզէր էլինէ կէչիրմէեէ պաչլամըշ տը։ Սապահլաեին սահթ 9տա, Ինգիլիզլէրին պարկիրլէրի գուրթուլուպ, գարարկահտա պիր գարըշդուզ հուսուլէ կէթիրտիեինտէն, Պօէրլէր մէվզէրլէրինի գուվվէթլէչտիրմիշլէր տիր։ Պինպաչի Ֆիչէր՝ վէ եիւզպաշը Լոնկ Մոտ թէչիքէլի սուբէթսէ մէճբուռ օլմուշլար տը։ Պինպաչի Ֆիչէրին 350 քիշիեէ պալիզ օլմագտա օլան միւֆրէզէսի՝ սահթ 10 տա թէպտիմէ մէճպուր օլմուշ տը։

Սահթ 11 տէ, ճէնէրալ Ռէմինկթոնը գօմանտասը ալթընտա պուլունան Ինգիլիզ ֆիրգասը՝ Վագտա մահալընա կէլմիշ տիր, Լաքին, պու էտնատա, Պօէրլէր Վագտա եէրինտէ էսիր ալտրգլարը Ինգիլիզլէր իլէ, քիչիւք պիր միւֆրէզէ պըրգագրագ չէքիրմիշլէր տիր։ Ճէնէրալ Ռէմինկթօն՝ գօմանտան Պուրլէսի էսիր իթմիշ տիր։

ԻՆԳԻԼԹԷՐԱՅԻ ՀԱՐՊ ԹԷՃՀԻՋԱԹԸ.—Թամիզ նէհրի իլէ, Պրիսթօլ գանալընը մուհաֆազաքը, վէ եինէ Ինգիլթէրանը ճէնուպ սահիլինտէ պուլունան լիման վէ թէբռանէլէրին միւտաֆէաքը իչուն իճրա օլունմագտա օլան եէնի հարպ թէճհիզաթը խիթամ պուլմուշ տը։

Կէչէն օն տէօրթ կիւն իչինտէ 200 ատէտ էսկի թոփ չըգարըլուպ, եէրինէ սօն սիսթէմ թօփլար գօնուլմըշ տը։ Շիմալի Ինգիլթէրանը թահքիմի իչուն իճրա օլունան ամէլիյաթ՝քէք զիեատ իլէրուլէմէքտէ տիր։

ՄԱՐՕՔ.— Մէրաքէշտէն «Թայմզ» զաղէթասընա իշար օլունտուղընա նազարէն, մէղքիր չէհրտէ իճրա օլունան ասքէրի պիր բէսմը կէչիտ միւնասիպէթի իլէ, իճթիմա իտէն վալիլէրէ պիր գաչ բիւսումն գալարըրլմասը մուգաբիլէ օլտուղու՝ վէ պունտան սօնրա հիւքիւմէթի մէմուրլարընա մուայեէն մաաշ վէրիլուպ, պունտան պաչգա հիչ պիր չէյ վէրիլէմէկճէեի՝ թէպլէղ օլունմուշ տը։

ԴԱՏԸ ԴԻՒՂԻ ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Մանղումէ՝ Գասը գիւղ, եկեղեցիին դիմացը Զապուքճեան դեղաբանը կը գտնուի ամէն առտու, ուր կրնան դիմել նաև բաժանորդագրուիլ փափաքողները։

ՏԱԼԻԼԻՅԵԼԷ

ՍԷԼԱՄԼԸԳ ՐԷՍՄԸ ԱԼԻՍԻ

Տիւնքի կիւն Սէլամլըգ բէսմը ալիսի Համիտիյէ ճամիի չէրիֆինտէ իճրա գէլընմըշ տը։

ԹԷՊԼԻՂԱԹԸ ՐԷՍՄԻՅԵԷ

Տիւնքի ճիւմա կիւնիւ սէլամլըգ բէսմը ալիսինտէն սօնրա, չանան պուլբուլան միւասասէի Սէնիյէի հազրէթը Բաշիշահի իւզէրինէ, Ֆրանսա սէֆիրը քէպիրի ասալէթլու Մ. Քօնթանս հազրէթլէրի սուրէթը զայրը բէսմիյէսէ հուզուրը չէվրէթ մէվֆուրը հազրէթը Թաճտարիտ չէրէֆը միւսուլա նահլ օլմուշ տը։

ՎԱԼԱՏԷԹ.—Բիւր Մէսրրէթը Հազրէթը Բաշիշահի ըուզը ֆիրուզընդն թէպրիքի միւնասիպէթը ճէլիլէպէլէ Հուզուրը Հազրէթը Ճիհանզանտէ չէրէֆը միւսուլա նահլ պուլբուլուգ-լէրընը կազտրզըմըզ բուէսահ բուհանիյէսէն Դուսսը Շէրիֆ Բեյ Բաթրիզը օլուպ, Տէրսէաատէտ պուլունան բիւպէթլու Տամիանոս էֆ. հազրէթլէրի տահի իաքիբաթ ճէնապը թաճտարիտէ պիր արիչէի թէպրիքիյէ թագտիմ էյլէմիշ վէ իլթիֆաթը Սէնիյէսէ մազհար պուլբուլմուշ տը։

Բաթրիգը միւշարիւէյ՝ հէվմ մէղքիբատ, Դուսսը Շէրիֆտէ պուլունան վէ բաթրիգլիք ումուրընա վէգեալէթէն պագան դաեա պիր թէլէկրաֆ չէգէրէք, ումում քիլիսալարտա, չէվքէթմատպ էֆէնտիմիզ հազրէթլէրի հագգլարընա տէօալար օգունմասընը էմր ու իչտր էյլէմիշ տիր։

ՈՒՄՈՒՐԸ ԹԻՃԱՐԻՇԵԼԷ՝ ՎԷ ՍԱՆԱՅԵԼԷ ՇԻՐԻՔԸ ՕՍՄԱՆԻՅԵԼԻՍԻ ԻՄԻԹԻԵՆԶԸ.—Խալիտ պէյ էֆէնտի իլէ պանգէր Մ. Զիմբարա թարաֆընտան 250,000 լիրա սէրմաեէ իլէ պիր շիրքէթը սանայէ վէ թիճարիյէ թէչքիլ իչուն իճաղ իտէն իսթիհսալը վէրիլմէսի զանինտա խիլէն խթիտա՝ նէզարէթը ալտէսնէճէ թէնսիպ իտիլէրէք, օլպապտէ մուսթարիյիմա թարաֆընտան սէրմէեան օլունան չարթլարը վէ սարիմատսէլէրի հավի օլարագ թանգիմ գէլընան մուգավէլէնամէ վէ չարթնամէ իլէ, պունա միսալէպ էվրադզն Պապը-Ալիսէ թագտիմ իտիլտիեի խապէր ալընմըշ տը։

ՇԱՄ — ՊԷՅՐՈՒԹ տէմիր եօլունուն Պէյրութ լիման վէ բրլսթըմընա գատար ուղաթըլմասը վէ լիման վէ բրլսթըմ չիրքէթինճէ տէ բրլսթըմ իւզէրինատի պիր կիսմրիւք տարիէլէրինէ գատար պիր սէմիր եօլու եարըլմասը՝ մէղքիբ չիրքէթլէրճէ թէսավվուր վէ թասմիմ իտիլէրէք, քէֆիկիէթինին Պէյրութ վիլայէթի թարաֆընտան պու օլտուղը տարիէեէ իշար իտիլտիեի վէ իչին թէտգզդ օլունմագտա պուլունտուղը խապէր ալընմըշ տը։

ԻԹԱԼԻԱ վէ Եունան սէֆիրլէրի հաղարաթը՝ տիւնքի կիւն Պապը Ալիսէ կէլէրէք, խարիճիկէ նազրը տէվ. բաչա հազրէթլէրիյլէ միւլագաթ իթմիշլէր տիր։

ԻԹԱԼԻԱ Միսթէպէրանընտան պաղը զէվաթ Եանանա սէվահիլինտէ ալճըլըգ իթմէք արզուսընա պուլունտուգլարընտան, միւասատէ պույրուլմասը՝ Իթալիա սէֆարէթինճէ հիւքիւմէթը սէնիյէէն խթիտա օլունմուշ տը։

ԻՆԳԻԼԹԷՐԱ հիւքիւմէթինին Ագտէնիզ տոնանմասընտան Բրէնա Պաթէկարկին գօմանտասընա պուլունան ֆիրօնը Գէյրութա միւվասէլէթ իտէրէք, Ֆիլօ գօմանտանը էլպիսէլ բէմմիյէսինի կէյմիշ պուլունտուղը հալտէ վիլաեէթ վալիսյլէ ասքէրի գօմանտանը բաշա հազարաթընը զիեարէթ էյլէտիեի, վէ Միւշարիւէյիմա հազարաթընը ամիրալ կէմիսինէ ազիմէթլէ Լօրա ճէնապլարընա իտաէի զիեարէթ էյլէտիլէրի միւսթախպէր տիր։

Դասպ մատտէսինտէն տօլաեը, միւէպպէտ քիւրէք ճէզասընա մանքիւմէն Սինօպտա մանպուս պուլունան Գօլաչէն մուհաճիրլէրինտէն Բամազան օղլու Թահիր վէ Մէհմէտ՝ ագվ պույրուլմուշլար տը։

ՎԷԼԱՏԷԹ պահիրիսսէաատէթընհազրէթը Բաշիշահի կիւնի ագշամը, բուսմ բաթրիգը բիւթպէթլու Եօվաքիմ էֆ. հազրէթլէրի թարաֆընտան պիր ղըեաֆէթ վէրիլմիշ վէ պու ղըեաֆէթաէ։ Ս. Սինօգ մէճլիսի ազասըյա Դուսսը շէրիֆ բուսմ բաթրիգը վէ մախյեէթի էրքեանընտան պաղըլարը վէ զէվաթը սարիէ հազը պուլունմուշ տը։ Զրեաֆէթ էնանարնտա, բաթրիգ բիւթպէթլու Եօվաքիմ էֆ. հազրէթլէրի էմնիյէ վէ մանամիտը հազրէթը Բաշիշահիի զիքը էյլէմիշ տիր։

ՍԷԼԱՆԻԿՏԷ Մուսէվի Ալիանս մէքթէպի միւարիի օտասընա կիտէն չօճուգլարը ֆէսլէրիյլէ կիրէճէք օլուբ-

լարա, քէնտիլէրինի թէքբիր՝ վէ թագիմ իչուն, ֆէսլէրինի չրգարմագա մէճպուր իթմէքտէ օլտուղընը՝ ժուրնալ տը Սալոնիկ կազէթասընտան նագլէն, Սապահ բէֆիֆգըմըզ եազմըշ տը։

ՀԱՐԱՔԷԹ ԱՐՁ.—Սալը տգշամը սահթ 5½ բատատէլէրինտէ Պիթլիսատ խաֆիֆ պիր զէլզէլէ վուգու պուլտը՝ վէ իքի սանիյէ տէվամ էյլէսիեի վէ թէզէլզելիլաթը շարգտան Ղարպա տօղրու հիսս խիլտիեի մահէլլինտէն բասատիանէի ամիրլէէ պիլտիրիմիշ տիր։

ՄՈՒԼԹ ՎԱԲՕՐԸ.— Ֆրանսա սէֆարէթխանէսի իքթիճի մահիյէթ վաբորը «Մուէթ» նամ վաբօր՝ էվվէլքի կիւն Պահրը Սէֆիտատէն կէլմիշ տիր։ «Վաթուս» մահիյէթ վաբորը իսէ, Խաքէնտրիյէսէ նաբըլան Լաթին քիլիսէսինին թագտիս ըէմմինտէ հազը պուլունմագ իւզրէ, մէղքիբ լիմանա վասը օլմուշ տը։

ՀԻՃԱԶ ԹԻՄՈՒՐ ԵՕԼՈՒ.— Ճէնուպի Ամրիգանդն Տիւբպան չէհրինտէ պուլունան իսլամար Թարաքիճնտան Հիճազ Թիմուր եօլը իչուն պիր զամանսոն թէչքիլ օլունմուշ, վէ 1,151 ինկիլիզ լիրասը գատար բարա թօգլանմըշ տը։

ԵՈՒՆԱՆԻՍԹԱՆՏԱ ԳԱՐԱՆԹԻՆԱԼԱՐ.—Եունանիսթան սրհիյէ մէճլիսի, պանամա սարի խասթալըգլարա պուլաշմըշ օլան մէճլիսէքլէրեան կէլէնլէրէ վէ խասալ խիլէն էշեալարա գարշը էն չօգ 6 կիւն, վէ էն ազ 2 կիւն գատար գարանթինա զանանգագ տը։

ԶՐԱԱԹ ՎԷ ԹԻՃԱՐԷԹ ՏԷՐՍԼԷՐԻ.— Շէհրիմիզտէ պուլունան իքի իատտի մէքթէպի բրօկրամլարընա թիճարէթ վէ զրաաթ տէրսլէրի իսթալ իթմէք վէ պու տէրսլէրէ պահ մուֆասսալ լսելիճալար թէրթիպ էյլէմէք իւզրէ, մէարիֆ նէզարէթինտէ եէնի պիր գօմիսիօն թէչքիլ օլունմուշ տը։

ԻՐԻ ԵԻԼԶ ՊԻՆ ԼԻԲԱԼԸԳ ՖԱԶԼԱ ՀԱՍԸԼԱԹ.— Պապը Ալի էվրագ գաբէմի քէթէպխանէսին Բիթաթ պէյին 6 մատտէսին իպարէթ պիր բրօժէ թագահի իտուպ, Թագինէսէ 200,000 լիրա-լըգ հաբլաթ թէկմին իթմիշ օլտուղը իչտիրմիշ տիր։

ՏԻԱՐՊԷՔԻՐՏԷ ԳՕԶԱ ՄԱՀՍՈՒԼԸ.—Տիւեունը ումումիյէ իսարէսի Գօնեատա իթտիեի կիպի, Տիեարպէքիր չէհրինտէ տահի տուէթ աղաը եէթիշտիրմէք իւզրէ ճէսիմ արաղի սահթն ամրշ տը։

ՊԱՊԸ ԱԼԻ թէսէիլաթ սանտուղընդն կէչէն այ հաբլաթընը կէօսթէրէն ճէվվէլ մագամը Սատարէթուզմատան Մագէյնը Հիւմանունը ճէնապ Միւլուքանէէ թագտիմ օլունսագ տը։

ՊՐԻՍԷԼՏԷ ՎԷԼԱՏԷԹԸ ՀԻՒՄԱԵՈՒՆ ՇԷՀՐԸ ԱԵԵՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՎԱՍԵՄԱՊԱՏԻՒ

ՍՏԵՓԱՆ ՓԱՇԱ ՀՈԳԵՒԱՐՔ

(Մինչեւ էջերուան խմբ. 8.—Մանրամասն պարբերներ)

Երէկ առաւօտ տօքթ. Անթիբաս, տօքթ. Սեզրոսեան, տօքթ. Գալամաճեան, տօքթ. Թորգոմեան և տօքթ. Նազարեան էֆ.ները խորհրդակցութիւն մը ունեցան, որմէ յետոյ որոշում տուին Վասեմ. փաշան մօրթինով հանգստացընել՝ ցաւերը մեղմացնելու։

Այդ միջոցին Տ. Հմայեակ եպիսկոպոս, Միքայէլ Մամիկոնեան, Աւետիսեան, Գալոյեան էֆ.ները, ինչպէս նաև մէկէ աւելի վարդապետներ և քահանաներ այցելութիւն կուտային հիւանդին։

Կէս օրին Վասեմ. հիւանդին վիճակը խիստ ծանրանալով և մօրթինին ազդեցութիւնը անցած ըլլալով, կրկին իր խնդրանօք մօրթին տրուեցաւ, զոր դարձեալ ներարկեց տօքթ. Թորգոմեան էֆէնտի։ Չի մոռնանք ըսելու թէ այս պահուս տօքթ. Յովհաննէս պէյ Քըրբքճեան ևս իր ամենօրեայ այցելութիւնը կը կատարէր։ Ցաւի և տառապանքի ծանրակշիռ ժամեր անցնելէն վերջ ժամը 11ը հասաւ, ուր մօրթինի ազդեցութեամբ Վասեմ. հիւանդը վիրտին քնացաւ։

Միեւնոյն միջոցին Ս. Պատրիարքը խորհրդարանէն վերադառնալով հիւանդին որպէսութիւնը հարցնելու եկած էր ընկերակցութեամբ Եուսուֆեան Տիգրան, Թորգոմեան և Տաղաւարեան էֆէնտիներու, բայց տեսնելով տառապալին ծանր վիճակը, արտասուալից և ամենախորին յուզման մէջ կէս ժամու չափ սպասեցին անկողնոյն մօտ, լսելով Վասեմ. փաշային յուսահատ հառաչանքները։ Ս. Պատրիարքը չէր դադրիր ողողալով մխիթարական խօսքեր ուղղելու փաշային, որու խնդրանաց վրայ «Փարատեա» կարգաց, և սրտապնդելով Վասեմ. հիւանդը,—որ իր վերջին վայրկեաններուն մէջ մինչեւ իսկ չէր մոռնար իր Ս. Եկեղեցին, և մեծ քրիստոնեայ մը կը ներկայանար,—աչքին արտասուալից և նուաղելու չափ յուզեալ վիճակի մէջ բաժնուեցաւ իր տիրեցեալ փաշայէն։ Բայց ափսո՛ս, Վասեմ. Ստեփան փաշան դէպի յաւիտենականութիւն առաջնորդող ճգնաժամին մէջ կը մտնէր, հոգեվարքի շրջանին մէջ կը մտնէր, բայց նորէն այդ անկարագրելի տառապանաց մէջ կը փորձէր խաչակնքել։ Կարծես այդ միջոցին՝ իր լայնածաւալ ճակտին վրայ անմահութեան լոյսը կը փայլէր, իր շրջապտունքը յաւիտենականութիւն կը դարձէր, և իր աչքերը՝ քիչ յետոյ մշտնջենաւոր մարելիք աչքերը, երկնային ապաստանարան մը կը փնտռէին, իր բանականութեան ջանը դեռ բոլորովին մարած չէր, իր ամբողջ էութեամբն է որ կ'ընդդիմէր Ս. Եկեղեցին և կը փարէր Քրիստոսի։ Այս անենարին վայրկենին, Տօքթ. Թորգոմեան էֆէնտին, իբր փաշային տարութեան առաջին օրերէն ի վեր զայն ամենքան անձնուիրաբար խնամող մը, կրկին անգամ եկած էր տեսնել Վասեմ. հիւանդը, որով իր գոյութիւնը անգամ մը եւս կը յայտնէր։ Ժամը 3ի միջոցին փաշային շուրջը գտնուող և զայն վերջին ծայր անձնուիրութեամբ խնամող իրենցներն, իր մի քանի օր առաջ յայտնած կամքերէն մին յարգելու համար, և ի մխիթարութիւն իր տառապանքի վիճակին, Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիէն Տ. Թադէոս հայրը հրաւիրեցին, որ սրտաւուչ կերպով «Տէր ողորմեա զճանապարհս» աղօթքը կարդաց, և ամենուհետեւ պահպանիչ մը ալ ըսաւ, որու միջոցին Վասեմ. հիւանդը թէեւ հոգեվարք, բայց թեւադեալ իր ամենքան զօրաւոր ջերմեռանդութենէն, կէս պաղած և դողդողուն ձեռքը բարձրացուց խաչակնքելու համար։

Ցուցիչ արարողութեան միջոցին, իր անկողնոյն շուրջը գտնուող սիրելիները, դուստրը Օր. Մաթիլտ Ֆէրուհխան, քեռորդին Օր. Նուարդ և Հրանդ էֆ. Ֆէրուհխան, բարեկամ տիկին մը, ինչպէս նաև տան սպասուհիները, ծնրադիր և արտասուալից կ'աղօթէին, և հառաչանքներ կ'արձակէին դէպ յերկինս, հրաշք մը խնդրելով։

Ահա այս կերպով, աղնուահոգի Վասեմ. Ստեփան փաշան, իր անգութ հիւանդութեան ամբողջ շրջանին մէջ, քաջալերա քրիստոնեայի մը նման, և աներկիւղ կերպով կ'ընդունի մահուան դժուար բարուին, իր պատանեկութեան հոգին ընդդրկած, ջերմ Ս. Եկեղեցւոյն հոգին ընդդրկած։ Ներդրէն աշխարհի մէջ իր պարտականութիւնները լիովին կատարած տարեց անդին մխիթարութեամբն, ըստ Քրիստոնեայ մը ապրած ըստ և մեծ Քրիստոնեայի մը նման կրկին չունչը տալու զօրաւոր համբաւով։

Հիւանդուան ժամը 5ի միջոցին, ձեռքն և ոտքերը պաղել սկսած էին։ Թիս ներկայացուցիչը որ այդ արարքին վայրկեաններուն մէջ, Վասեմ. փաշային մնարին մօտ կը գտնուէր չեւ գիշերուան ժամը 8, մեզի հաղորդեց թէ, կարի ողբացեալ մեծ հանգուցեալն գրեթէ կիսամեռ եղած է մը, 5-10 վայրկեան չափ չունչը կարի, աչքերը կը գոցուին, մարմինը անշարժ կը մնայ, յետոյ այդ փոքր ատենն վերջ, փաշան յանկարծ կը բացէ, և շնչառութիւնը հետզհետէ զօրանայ մէկէն ակարանալու և գոգրելու համար։ Վերջին վայրկենին սուրբի թաքալով մը, քաջալերելու համար ջուր արուեր է։ Բայց մինչեւ միջոցին, Վասեմ. հիւանդը՝ կորսնցած էր այլ ևս իր իմացական բոլոր զօրութիւնները, ո՛չ կը լսէր, ո՛չ գոյ այլ ևս, և այն աչքերն որոնք վերջին 5-6 ժամ առաջ, մարած և գոցուելու վրայ և սարսուռ մը զգէին զանոնք դիտողներուն։

ՄԱՀ

ՍՏԵՓԱՆ ՓԱՇԱ ԱՍԼԱՆԵԱՆԻ

Այս առաւան դէմ, ժամը 12ին 10 ցած «Թերթիս մամուլը դրուած պատ, ցաւով կ'իմանանք, տաժանագին հիւանդութիւնը մը պատմութիւնը որը օրին ընելէ վերջ, մահը Քաղ. Ժողովական անենանալտ Ստեփան փաշա անենանի, որուն անհետացումովը կը կորսնցնէ մէկը իր անցած սեղի ամէնէն փայլուն ներկայացուցիչներէն, իբր բազմամեայ անդամ Ժողովականներու և իբրեւ ծառայող Տէրութեան։

Ինչպէս քիչ մը վերը յիշած էինք, փաշային պապակեալ բերանը թրջելու համար երեք քառորդը անգամ մը սուրբի դգալ ջուր կը դրուէր, մինչեւ այն ատեն կրնար դիւրուելու կուլ տալ, երբ չորրորդ անգամ տրուեցաւ, ոտքերը, ձեռքերը, սուրբի վերի մասը, ականջները, արդէն գրեթէ սառած էին։ Չորրորդ անգամուն, երբ առաջին անգամուն, այլ ևս չիրցուեցաւ և դուրս տուաւ, միեւնոյն ամբողջ գլուխը դէպի վեր ցցուեցաւ, բերանէն հուսկ ան մը արձակեց, որ վերջին չունչն էր մեծաշնչային։ Կենսագրական ծանօթութիւնք երկուշաբթի թիւով որոնք դարձեալ բայց անկարելի եղաւ պահուն հրատարակել։ Հանգուցեալ փաշան 80 տարեկան էր։

պէս գրած էինք, Երզնկայի առաջ Դանիել Ծ.Վ. առջի օր իր տարեգրին վերադառնալուն առթիւ երկայցաւ Ս. Պատրիարքին և ուծնին վերաբերեալ հարկ եղած նորերն ստացաւ, հրաժեշտի օրհնութիւնով մեկնեցաւ։ Ս. Պատրիարքը՝ անգամ խոստացած ըլլալով պէտք եղած ձեռնտուութիւնը ընել, նոյն օրը 40 ոսկի յանձնեց Դանիել վրդ.ին, դրամաշնորհելու համար Երզնկայի Որբանոցի հիւանդանոցին մէջ արդէն իսկ հաստատուած գործադրութեան արդիւնքներուն 20 ոսկի ալ յանձնուեցաւ Երզնկայի վիճակին աղքատիկ վարժարանին յայտնելու համար։ Դանիել վրդ. այս գումարները ընդունելով իր փոխարէն Երզնկայի ներկայացուցիչներուն հանձնեց։ Նոյնպէս Ցանձնաժողովին և նուիրատու բարերարներուն։

—Ազգ. Թերթերու մէջ կը խօսուի նուիրատուութեան մը վրայ՝ որուն համեմատ որպէս թէ ծանօթ վաճառական Թոգաթեան Մարտիրոս էֆ. որ հիմա Մանչեսթր կը գտնուի, 20,000 ոսկի յատկացուցած ըլլայ առեւտրական վարժարանի մը հաստատութեան համար։ Ընդունելով մէկտեղ նուիրատուութեան կարեւորութիւնը, չենք գիտեր թէ որքան ստոյգ է այս լուրը, ատոր համար որոշ բան մը չենք կրնար ըսել հիմակուընէ, մինչեւ որ նուիրատուին կողմէն հրապարակաւ յայտնութիւն մը կամ յայտարարութիւն մը չըլլայ։ քիչ մը դիւրահաւատութիւն պիտի ըլլայ մէկէն ի մէկ այդ «խօսուիլ»ները կատարեալ հաստատութիւն ընդունելու, միայն՝ մաղթե՛նք որ իրաւ ըլլայ։

—Ուսումն. Խորհուրդը երէկ գումարուեցաւ և զբաղեցաւ, բացի վարժարանական և վարժապետական խնդիրներէ, մանկապարտէզներ հաստատելու այն ծրագրովը՝ զոր Հիւսլեան էֆ. պատրաստած էր, Խորհուրդին յանձնարարութեամբ։

—Երէկ գումարուեցաւ նաև Տնտես. Խորհուրդը և զբաղեցաւ ազգ. կալուածական և եկեղեցիներու հաստատներու վերաբերեալ խնդիրներով։

—Ուսանողական կեանքի յաջողութեան լուրեր միշտ ուրախութեամբ կը կարդացուին։ Այս անգամ Բարիզէն 25 Նոյ. թուականով կը գրեն մեզի. «Անցեալ շաբաթ երեկոյ փութացած էինք Գաղղիոյ ազգաւորական վարժարանին տարեկան հանդէսին, մասնաւորապէս ծափահարելու մեր անցեալ ընկերուսանողը որու յաջողութիւններուն վստահ էինք։ Հանդէսին կը նախագահէր վեցերորդ թաղապետը։ Հանդէսը փառաւոր եղաւ ինչ որ մեծ պատիւ մըն է վարժարանին տեսչութեան։

Պ. Հրանտ Համամճեան իր ընկերներուն քով նստած էր, յանկարծ իր անունը կ'իմանանք, և մեր հայրենակիցը վասան քայլերով կը յառաջանայ ու թաղապետէն կ'ստանայ քաջալերական և չնորհաւորական խօսքերով «Մէտալյ» մը արոյրէ, որուն վրայ իր անունը քանդակուած էր, նաեւ մասնաւոր վկայական։ Ահա ունինք առաջին «պրակաւոր» (Լօռէա) վիրաբոյժ ատամնաբոյժ մը, և չըսենք թէ մեր մէջ կը պակսին կարող ատամնաբուժեր, նոյն իսկ հոս, ուր օտարը չատ դիւրաւ չէ՝ որ ընդունելութիւն կը գտնէ։ Կը շնորհաւորենք հրապարակաւ Պ. Հրանտ Համամճեանը և կը մաղթենք կատարեալ յաջողութիւն մեր առաջին «պրակաւոր» վիրաբոյժ-ատամնաբուժին։»

—Թերթիս երգիծաբան աշխատակից Ե. Թօլայեան էֆէնտի, դերասանպետ Մնակեան էֆէնտիի կենսագրականն ուրուագծած էր զուարթ ոճով մը, հետեւողութեամբ Ց. Ց. Պարոնեանի եւ ուրիշ երգիծաբաններու։ Ցարդեալ դերասանապետը Թերթիս ուղղած մէկ նամակովը վշտացած ըլլալ կը թուի, ինչ որ զարմանք կ'ազդէ թէ մեզի եւ թէ ամէն անոնց, որոնք հաճոյքով կարդացին այդ համեղ գրուածքը։

Մնակեանը հարուածել, ո՛չ մեր եւ ոչ ալ Ե. Թ.ի մտքէն անցած է ընաւ, ընդհակառակը յարգանքէ ուրիշ բան չկար այդ գրուածքին մէջ, բայց եթէ զուարթ ոճէն չախորժիր Մնակեան էֆէնտի, ատիկա բաւական պատճառ չէ դիւրազգած ըլլալու։

ՀԱՑ ԲՈՂՈՔԱԿԱՆՆԵՐԻՆ

Պարսիկի հայ բողոքականները, երկար ատենէ ի վեր փափագը ունեցեր են ժողովարան մը հիմնելու, որուն համար հարկ եղած խնդրագիրը մատուցած են պատկանեալ իշխանութեան։ Շինութեան կանխապատրաստութիւններուն ձեռնարկած են արդէն։

—Պուրսուրի Խորէնեան վարժարանին չենքը հիմնած ըլլալուն պատճառով, աշակերտներուն մէկ մասը դպրոց չի յաճախեր։ Ցիշեալ դպրոցին վերանորոգութեան համար հրաման ուզուած է։ Հրաժարեալ տէօրէն Արսլան էֆ. ևս կիսամեայ գացած է պաշտօնով։

ՄԵՐ ԴՈՐՏԱԿԱՆԵՐԸ

ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. — Մեր գործակալ Ցակոբ էֆ. Մոմճեան իր զբաղմանց պատճառով, անկարող ըլլալով շարունակել, գործակալութիւնը յանձնեցինք իր փափաքին համեմատ Դանիկ էֆ. Պաղտասարեանի։ Կը խնդրուի Նիկոմիդիոյ մեր յարգոյ բաժանորդներէն որք Դանիկ էֆ.ի հետ կարգադրեն իրենց հաշիւը. այս առթիւ նաեւ մեր շնորհակալիքը Մոմճեան Ցակոբ էֆ.ի

ՄԵՐ ԴԱՒԱՌԻ ԲՈԼՈՐ ՅԱՐԳԵԼԻ գործակալներէն եւ բաժանորդներէն կը խնդրուի որ տարեգլխոյ առթիւ իրենց հաշիւները կարգադրեն լրագրոյս վարչութեան հետ։ Հակառակ պարագային պիտի ստիպուինք թերթերը դադրեցընել։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԻՓ

Պրուսայու Հայ-Հռոմէականաց առաջնորդ, Ճամճեան Գերապայծառին հետ ունեցած խնդիրս՝ մէկուկէս տարիէ իվեր մերթ ընդ մերթ լրագրաց մէջ տողեր կը գրաւէ, առանց սակայն ստոյգ աղբիւրէ մը տեղեկութիւն առնուած ըլլալու, ինչ որ թիւրիմացութեանց միայն տեղի կուտայ։

Թէև լռելը սակայն խոհեմութիւն համարած եմ, սակայն հետաքրքիրները գոհացնել ու մտքերն հանդարտեցնելու դիտաւորութեամբ, մանաւանդ եկեղեցականի պատիւս պահպանելու համար պարտաւոր կ'զգամ ինքզինքս, ամենապարզ և կտրուկ կերպով և առանց մէկուս մը անձնականին դպչելու պատմել խնդիրը։

Զորս տարի առաջ, Կուտինայի Պողոս Իպէկեանի (58) յիսունը ութը ոսկի պարգեւին երաշխաւոր եղած էր... մարդը մահկացու ինծի ալ մի քանի հարիւր ոսկի վնաս տուաւ, իսկ 58 ոսկին՝ ինձմէ «սոկսոսվը» պահանջուեցաւ (տուն մը և հարիւր ոսկի)։ Զիս ամբողջ ճանաչողներ կը վկայեն, որ արծաթասէր չեմ ընաւ, բայց փոքր ի չատէ ուսած իրաւագիտութիւնս, մղեց զիս առարկելու և իրաւունքս պաշտպանելու... թէ «պարտք չունիմ», առարկութիւններ՝ սակայն և անդոհացուցիչ դատուեցան Կրօնական Ժողովէն, և որոշուեցաւ առանց սոյն խնդիրը կարգադրելու ինձ ոչ է պաշտօն չտալ...։ Այս անգամ Ճամճեան Գերապայծառը մայրաքաղաքս գալով, ամսոյս 10ին դիմեց Սրբազան Պատրիարք Հօր, որոյ կարգադրութեամբ գնացի (ամսոյս 11 երկուշաբթին) Գերապայծառին քով, հետս ունենալով գիւղիս Թաղ. խորհրդոյ Ատենադպիր և ծանօթ վաճառական Գասպար էֆէնտի Ցէնէրճեանը, որ մեղի յանձն առնել տուաւ 56 ոսկւոյ իր միջոցաւ վճարումը, ամենը միայն (2) ոսկի տալով. ահա այսպէս վերջացաւ այն «զայթակղեցուցիչ, կնճռոտ և անլուծանելի» կոչուած խնդիրը՝ որ մէկուկէս տարիէ իվեր ոմանց արծուի բիբերը կը ապարեցնէր, ոմանց հետաքրքրութիւն կը պատճառէր և միաբերը կը խանդեցնէր։

Այս առթիւ պարտ անձին կը հարմիր խորին շնորհակալութիւն յայտնել անոնց, որոնք փոխանակ առանց պատճառի հակակրութիւն ցոյց տալու՝ «կնճռոտացած» խնդրոյս լուծման և կարգադրմանը՝ արդարարութեամբ դիւրութիւն ընծայեցին, մարդասիրութեամբ համակրանք և բարեկամութիւն ցոյց տուին և գործադրեցին, որով զիս իրենց յաւէտ երախտապարտ թողուցին։

1901 Նոյեմ. 16 Երախտաճանաչ

Պոյաճը գիւղ ԷՄԱՆՈՒԷԼ Վ. ՊԱԼԵԱՆ

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— Եալովայի Մեծ Նոր գիւղ. Նոյեմ. 13.—Երեք տարիէ ի վեր գիւղիս և շրջականերուն ձիթապտուղի հասոյթը ոչ է արդիւնք տուած չըլլալուն, ժողովուրդին աղքատութիւնը վերջին աստիճանի հասած է։ Պէտք է գիտնալ թէ թէև այս կողմերը մէկէ աւելի բնական արտադրութիւններ կան, ինչպէս ցորենը, խաղողը, խոզակը և այլն, բայց ամենէն կարեւորը ձիթապտուղն է։ Միջագիւղիք ո՛չ այնքան այգի և ոչ ալ այնքան ձիթենի ունենալով իրենց վիճակին մէջ մեծ փոփոխութիւններ չեն զգար, այսինքն միշտ աղքատ կը մնան։ Բայց Նոր գիւղցիք աւելի ճոխ կեանք մը անցնելու վարժուած ըլլալուն, իրենց թշուառութիւնը աւելի ազդեցիկ եղած է։ Արդարեւ Նոր գիւղցիք ի վայրոց վատահելով իրենց արտադրութեանցը, ասոիճան մը դանդաղ կեանք անցուցած են, ճանաւանդ բարեկեցիկ դասակարգը—և չեն մշակած արհեստները։ Բիչ շատ դրամ ունեցողները, օրան 40-60 փարայի ձիթապտուղ կ'առնեն և անմիջապէս աղելէ վերջ մինչ տարին 90 կամ 100 փարայի, մինչ իսկ 3 դահեկանի կը ծախեն։ Միջագեղէն 10 վայրկեան տուաջ հեռու Զէնկիլէր ըսուած գիւղը կը գտնուի որ 1000է աւելի տունէ բաղկացեալ է։ Այս վերջինին մէջ շերամի երեք գործարան կայ որոնք Պրուսայի և Պիլէճիկի գործարաններուն նման կանոնաւոր գործ կը տեսնեն։ Զէնկիլէրցիներն թէ Միջագեղցիներէն և թէ Մեծ Նոր Գիւղցիներէն աւելի ճարպիկ և գործունեայ են, ասկէց զատ իրար օգնել գիտեն, բայց միմիայն իրարու։ Զիթենի բնաւ չունին, իսկ այգի խիստ քիչ, բայց ասով մէկտեղ ամենէն բարեկեցիկն են։ Երեք գիւղերուն մէջ ալ քիչ մը վաճառութիւն կը տիրէ, ահա այս պատճառաւ աղքատ դասակարգը չատ չի կրնար յառաջդիմել։ Այն օրէն երբ այդ գիւղերուն բարեկեցիկները միանալով քիչ տոկոսով ստակ փոխ տան գիւղացիներուն, այն ատեն այդ կողմի ժողովուրդը ասոիճան մը ինքզինքը պիտի ժողվէ. բայց որովհետեւ ուսմունք և կրթութիւն այնքան յառաջ գացած չեն, և պատիւը միայն դրամն է, չատ յոյս չիկայ թէ այս վիճակը շուտ վերջ կրնայ գտնել։ Սև այժմ Մեծ Նոր գիւղի և Զէնկիլէրի եկեղեցւոյ և դպրոցի գործերը, Միջագիւղիներէն լաւագոյն կերպարանք մը ունին, որովհետեւ երկու գիւղին Թաղական Խորհրդոյ մարմիններն ալ լուսամիտ անդամներ կը պարունակեն։ Ինչպէս արդէն առաջուց իմացուցի, մեր գիւղին մէջ Աղքատախնամի մարմին մը կազմուած է, Թաղ. Խորհրդոյ հսկողութեան տակ։ Այդ մարմինը թէև ամիս մը առաջ հաղիւ 30-40 անդամ կը պարունակէր, այսօր 80է աւելի անձանց նպաստներն կ'ընդունի։ Թաղականութիւնը կը շարունակէ իւր ժողովներն, բայց կերեւայ թէ եղած մտորութիւններն գաղտնի կը պահուին, որովհետեւ մինչ ցարդ հասկցուած չէ թէ որպիսի միջոցներ ձեռք առնուած են մանչերու և աղջկանց վարժարանները բարեկարգելու համար։ Վարժարանը ունի 300 ոսկւոյ չափ հաստատ եկամուտ մը, որ զանազան հանգանակութիւններով կրնայ ապահովաբար 6-700ի հասնիլ։ Տարակոյս չի կայ թէ այդպիսի գումարով մը՝ երկրորդական ըսելու աստիճան փայլուն վարժարան մը կրնայ կառավարուիլ։ Յառաջիկայ թղթակցութեամբ մեր քահանաներուն վրայ պիտի խօսիմ։ Ռ.

ՎԱՂՈՒԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ.

«Բանասեղծը», որ վաղը ժամը 7 ուկէսին, Քանքորտիայի Թատերասրահին մէջ պիտի ներկայացուի Մնակեան էֆ.ի Օսմ. Թատերախումբին կողմէ, ի նպաստ խումբին համակրելի անդամներէն Պ.Վ. Շահինեանի և Ֆէհմի էֆ.ի, հարկ չի թողուր ըսելու թէ ինչ ասոիճանի յաջողութիւն մը վերապահած է իրեն, քանի որ Թատերասէր հասարակութիւնը կիրակիէ կիրակի միշտ միեւնոյն գոհ տպաւորութեան տակ է որ կը մեկնի ներկայացումին վերջին վարագոյրէն ետքը։ «Երգչուհի»էն անմիջապէս ետքը «Բանասեղծ»ին ներկայացումը, ստուգիւ դեղեցիկ երեւոյթ մը պէտք է նկատել ոչ է բեմի մը համար, երեւոյթ մը որ կրնայ ըսել տալ Թատրոնին համար թէ՝ իրաւցընէ ճիշտ իր դերին մէջն է։

Եւ տարակոյս չունինք թէ, Թատերական հասարակութիւնը, վաղն ալ նորէն խուռներամ պիտի վազէ Քանքորտիա, ինչպէս միշտ հանդիսաւոր ըլլալու համար ծանօթ ակադեմական Լուսնէսթ Լբկուվէի այս գործին՝ «Բանասեղծը»ին ներկայացման։ Մանաւանդ որ երկու չատ ծիծաղաշարժ զաւեշտներ ալ կցուած են անոր։

ԹԷԼԵԳՐԱՖ

ՊԻԼՍԲԻԼԻՇ 28 Նոյեմբեր.— Բուսարիա բարլամէնթասը՝ գրալ հաղէքիլերինին պիր նուիթքը իլէ աչքմըզ պըր։ Պու նուիթգան անլաչըրտընա կէօրէ էգզոնոմի սանէսինաէ պիւտճէտէ թամ միւվաղէնէ հասրլ օլմուշ պըր։ Բուսարնիա հիւքիւմէթի՝ սուլէրքէրվէրանէ պիր եօլ վէ բօլիթիգա տա ակվամ իւտիեօր. ուսմամ տէվլէթլէրէ օլան միւնասիպաթը՝ զանէթ տոսթանէ տիր։ Բարլամէնթօնին միւղաքէրէլէրի՝ պէօնիւք տէվլէթլէրին արզուսը՞օլան սուլէ վէմիւսալէմէթի սանէսինաէ գօյայրամըզ պըր։ Պաղը գանուն լանիհալարը վէ Տէվլէթը Ալիյէէ իլէ ագա օլունաճագ մուահէտէի Թիճարիյէէ՝ եագընտա Բարլամէնթօնին նազարը թաավիպիրէ արզ օլունաճագ պըր. մէգքիւր նուիթգա Բուսարնիա օրտուսունուն մէսաճ ու սէնասըյլա իրիթամ վէրիյմիշ պըր։ (Շէրտիտ ալդզլար), Դրալիլ պէօյիւք մահտուսը Բրէնս ֆէրտինանտ հազրը պուլունմուշլար վէ քէմալը չէվգ իլէ ալգըշլանմըշլար պըր։

ԲԱՐԻԶ.—Զինէ ասքէր կէօնէրիլտիեինուէն սօլաեը, ագա օլունաճագ իսթիդրաղ միւղաքէրտիր՝ պու կիւն իրիթամ պուլմուշ պըր։ Մէպուսան մէճլիսի 194 բէյէ գարշը 322 բէյ իրիթիդրաղ բրօժէսինին հէյէթը ուսուսմիյէսինի դապուլ իրիմիշտիր։ Սօնրան՝ մէճլիս Զինէ կիտէն ասքէրլէրէ հիւքիւմէթ թարափընան պէհան օլունան իրիթրամաթա իրիթրաք իրիմիշ պըր։

—Մէպուսան մէճլիսին ատ Զին Թաղմինաթը գարշուլըգ կէսարէրլէրէք, ագա օլունաճագ իսթիդրաղ բրօժէսի 213 բէյէ գարշը 385 բէյ իլէ գապուլ օլունմուշ պըր։ Ադասան Մոհամէդ՝ Զինէ կիտէն ասքէրի հէյէթինէ գարշը թէչէքքիւր պէհանընը թէքրիբի էյլէմիշ պըր։ Մամիլէյէ՝ պու թէքրիբ ֆինին գապուլի՝ օրտուսա գարշը ախբրէն կէօսթէրիլէն թէճավիւզաթա պիր թարդիկէ օլաճաղընը պէհան էյլէմիշ պըր։ Պատէհու մէճլիս՝ պու թէքրիբի գապուլ էյլէմիշ պըր։

ՆԻԻԵՆՐԳ.— Միշիկանատ ալընան պիր թէլէկրաֆնամէնէ կէօրէ, պիր թրէն միւսաատէմէսի վագուսա կէլուպ 180 քիլի թէլէֆ վէ 150 քիլի մէճբուհ օլմուշ պըր։

ՎԱՇԻՆԿԹՕՆ.— Հայ—Բենգիրի մուահէտէսինին տեան մէճլիսինէ թաավիպ օլունաճաղը մուհագդաղ կէօրիւնիրօր, եալընըզ ազատան իբի քիչի մէգքիւր լաեիհանէ գարշը պուլունուեօրլար։

ՊՈՒ ոսպան էմին էսնիէնտէ սաթըլան սէպպէնին Շէյր Էմանէթը ճէվլէչինանէն մաթպասմըզա թէպլիգ օլունան ֆիյաթ ճէտվէլի.

Ճէնս	Գրուշ	Էջ	Ղրշ
Պարզունիա	——	1	1 20
Եէշիլ ճաբ պիպէր	——	1	1 10
Եէշիլ թօրարագ պիպէր	——	1	1 10
Զաղը ֆասուլիաը	——	1	1 35
Լահանա	——	1	— 15
Սպանանագ	——	1	— 13
Այիշէ գաաքն ֆասուլիա	——	1	1 10
Գրբմբզը սօմաթէս	——	1	1 20
Եէշիլ »	——	1	14
Սագբզ գապաղը	——	1	1 20
Բէրէվիրզ		1	10
Հավուճ		1	25
Բրասա		1	12
Շալգամ		1	10
Պաշ բաթլիճանը	100	20	
Օրթա »	100	15	
Թօլաճ »	100	10	—

—Ամուճա, եէնկէմ տարմա հէմշիրէմէ կէդտիկինիզի իսթէեօրսա։

—Պըրագտը՞, եէնէ պիր թաղըմ էսասսըզ սէօզլէրէ ճանըմը սրգիեօր։

—Հէր վագթի սէօզլէրիտիր։

—Սէօզլէրինէ ճիտտիյէթ տէ վէրիեօր։

Զէվճէսինէ տէօնէրէք,

Էյ, տէմէք օլուեօր քի, չու «սէրսէրի» հէրիֆ օլմաեա իտի, չիմտի սիզի դաթպ իտէճէք իտիք հա՛, սէվկիւլիւ Լօրանսը։

—Պէլքի...։ «Սէրսէրի» հէրիֆին լութֆը թանսինէ չանան սբը, պէնատ պու մինասիպէթսիզլիեմի արթը թատիհ իտէճէմիմ.

—Հա չեօյլէ եօլա կէլ, սէվկիւլիւմ։

Շաթօեա գառար օլան մուհավէրէլը՝ հէվի պու սէօզլէրին թէքէրրիւրինս։

Թրիւպիւս գուլիպէսինէ ավէլթ իտէրքէն նէհր եօլունու պըրագըպ տիկէր թարափտան կիտէեօրտը, պու սաչամ հավա բէք լաթիֆ իտի, կէօք եիւզիւ մավի պուլանըգ, ինճէ պուլութ լարը արասընտան սէյտարէլէրին զբեաւլարը սէչիլմէքտէ վէ, հաֆիֆ բուզկեար՝ սէրին վատինին կիւզէլ կիւզել գօղուսընը էթրաֆա եայմագտա իտի։

Թրիւպիւս ատէթինին խըլաֆընտա տիւշիւնէրէք աղրը աղրը կիտիեօր, Մարքիզին վէրտիեի քիսէ էլինտէ իտի, քիսէնին էթրաֆը իբի սբրա ինճի իշլէնմիշ օլուպ, սարլարը սբրմատան մամուլ իտի։

Թրիւպիւս քիսէսի սրգգաթլէ մուայնէէ իտիեօրտը, գուլանապիլէճէք մի իտի, սէրթ էլլերինէ քիրլի էլպիւ-իպարէթ իտի։

Թրիւպիւս գուլիպէսինէ ավէլթ իտէրքէն նէհր եօլունու պըրագըպ տիկէր թարափտան կիտէեօրտը, պու սաչամ հավա բէք լաթիֆ իտի, կէօք եիւզիւ մավի պուլանըգ, ինճէ պուլութ լարը արասընտան սէյտարէլէրին զբեաւլարը սէչիլմէքտէ վէ, հաֆիֆ բուզկեար՝ սէրին վատինին կիւզէլ կիւզել գօղուսընը էթրաֆա եայմագտա իտի։

Թրիւպիւս ատէթինին խըլաֆընտա տիւշիւնէրէք աղրը աղրը կիտիեօր, Մարքիզին վէրտիեի քիսէ էլինտէ իտի, քիսէնին էթրաֆը իբի սբրա ինճի իշլէնմիշ օլուպ, սարլարը սբրմատան մամուլ իտի։

Թրիւպիւս քիսէսի սրգգաթլէ մուայնէէ իտիեօրտը, գուլանապիլէճէք մի իտի, սէրթ էլլերինէ քիրլի էլպիւ-սէսինէ մուվաֆգ տիւշմէեէճէի աշիքեար իտի, աճէպա չու քիսէի Մարքիզին նազիք էլլերի եարարը վաղբթ Թրիւպիւս կիպի «սէրսէրի»նին եէտտինտէ պուլունմաղընը տիւշիւնմի՞ւշ մի իտի, տիւշիւնմիւշ սէյիլ ազբնատան պիլէ կէյմէմիշ սէյի՞լ մի իտի։ Պու սէպէպտէն նաշի, Թրիւպիւս՝ քէնտինի պախիեար պուլունեօր իտի, ճէնպինէն ըսլաղ պիր քեաղրա չբգարար, քէսէֆի կիւզէլճէ սարար, քէնտինճէ պիր խաղիճէսէն տահա գբյմէթլի օլան պու եատիկաբը ճէպպէրինին էն սէրին թարափընա եէրլէշտիրբէրէք եօլունա սէվամ իտի։

Խայլի վագբթտան պէրի Թրիւպիւս պու կիւնքի հրսսիյեաթընա միթէսիր օլմամընը։ պիր սէնէյէն պէրի պիր քի, Թրիւպիւսին դինտինին մէկղուլիյեթի ավճընընգտան իպարէթ մրգումի՞ քէն, պու կիւն պաղա պիր թագըմ չէյլերլէ մէկղուլ իտի։

ԿԵԱՆՔԸ

ԳԱՆՁԳԻՒԴԻ ՄԷՋ

Աշնանավերջ։ Ցուրտ, անձրեւոտ կիրակի մը։ Ամրավերջի ու աշնանամուտի գեղահրապոյր օրերը վերջացած են այլեւս ու փողոցները, մեկոտ անցորդներ չատ շուտ կ'ընթանան իրենց որոշած տեղերը։ Զբօսավայրերը, լքուած, տխուր երեւոյթ մը կը պարզեն։ Մարդ, այս ընդհանուր մեռելութեան մէջ, անպէս պիտի մտածէր թէ բնութիւնը կատարեալ թմբիրի շրջան մը սկսած է բոլորել։

Եկեղեցի կը մտնեմ։ Անոնք որ գաղափար ունին մեր աղօթավայրին վրայ, ծանական օրերուն մէջ, պարմանահար պատանք մը կրելու դատապարտուած պիտի ըլլան տեսնելով թափուր պատուհաններն ու նստարանները որոնք մանաւոր օրէր միայն լեցուելու, հնծելու վերապահուած են, երբ կիրակին՝ տաղաւար օր մըն է մանաւանդ։ Գաղափարներու ընական զուգորդութեամբ մը, միտքս կ'ինայ խկոյն թէ, առեն մը, ու դեռ մինչեւ վերջերս, ո՛րքան մեծ էր դժգոհութիւնը մեր եկեղեցիին չուրջ որ իբր թէ շա՛տ նեղ է՝ բազմաթիւ հաւատացեալներուն, ան ալ տարօրէն մէջ քանի մը անգամ միայն։

Եկեղեցի՞ թէ մնարան։—Բաց ի այն քանի մը տասնեակ յայտնի բարեպաշտներէն որոնք նուիրական պարտականութիւն մը կը սեպեն իրենց հոգիով վերանալով՝ յաղողութիւն հայցել իրենց գործերուն, գիւղիս հայ տարրին մեծամասնութիւնը որ սրտագին հաճոյքով կը լեցնէր ամէն կիրակի՝ զբօսարաններն ու ճեմելավայրերը, իր տխուր բացակայութեամբ կը փայլէր հոգ, ու դեռ պիտի փայլէր մինչեւ...խմման իրիկունը։ Այս ցաւալի իրողութիւնը կը պատկերանայ հիմա ամէնուս աչքին՝ ցնցող ու կսկծեցուցիչ հանգամանքով մը։

Ուր էին։

«Ի Հօրէ Լուսոյ»ն աւարտած էր եւ «Երթայք ի Խաղաղութեան»ը հնչած՝ երբ ամէնքս դուրս կ'ելլենք։ Կը մտադրեմ նաւամատոյց իջնել՝ սրճարանը բարեկամ մը տեսնելու։ Ցաք, խղդող մթնոլորտ մը ուր դէմքերը հազիւ կ'որոշուին այդ ծանօթ սրճարանին մէջ՝ սիկառի ու կլկլակի մուխերու բարդ բարդ ամպածրարումներով ծրարուած։ Կը յառաջանամ։ Աղօթքի ու խունկի ոլորումներուն տեղ որոնք վարկեան մը առաջ վեհ աղօթարանին կամարն ի վեր կը բարձրանային, հիմա այս գարշելի բուրումաւէտութիւնը ռումբերս կը նեղէր եւ հակապակկրային վիճակը անտանելի կը դանէի...։ Կիրակի առտո՛ւ. սրճարա՛ն...։

— Հէյ եէ։— տէ՛ հէյ։— չա՛թ։— գարը սալա՛։— Բօյո՛, իքի լօքում։— Նչան էֆենտի՛, դա տոոոը կոյ՛։— ահա այն տենդագին ոգեւորութիւնը որ կատաղութեամբ կը չարունակուէր ծանօթ ազգայիններու ոչ նուազ ստուար չրջանակին մէջ։ Եւ այս մարդիկը, առտուն կանուխ տունէն դուրս թափեր էին առանց դուցէ եկեղեցիին դռնէն վայրկեան մը ներս նայելու, պարզապէս երթալ զուարճանալու համար հոգ, մոմի կամ խունկի յատկացուելիք 20 փարանոցով մը... լեռոյ ուտելու համար։

Մրցակցութիւնները իրարու կը յաջորդեն։ Վարպետները հրաւէր կը կարդան հեռուն նստող դիտողներուն։ Պարզ խօսակցութիւնները կը բաղադրուին, կը համեմուին վրան բաներու երգիմութիւններով։ Ցայտնի է թէ նարտախտ մը կը ճարակէր, անդուլ, ամենդոտ ու դրգռուն հանդամանքով մը՝ վարպետներուն մէջ՝ անրուժելի հիւանդութեան մը պէս։

Հազա՛ր մեղք։

Մարդ անպատճառ կեղծ բարոյամոլ մ'ըլլալու չէ դիտել տալու համար թէ այս վիճակը, այն է՝ կրօնքի մասին մեր ունեցած մեղադրելի անտարբերութիւնը բարոյական ու նիւթական վնասի որպիսի՛ պատասխանատուութեան մը կ'ենթարկէ մեզ։ Սրճարանական կեանքին՝ սկզբամբ հակառակողներէն չենք, բայց՝ նախ եկեղեցի եւ ապա սրճարան կամ այլուր։ Պարզ է թէ ամէն թաղեցի քիչ թէ չատ իր կարողութեան ներած չափով պարտականութիւն մ'ունի հանդէպ իր եկեղեցիին կամ դպրոցին։

Զենք մեղադրեր անոնք որոնց նիւթական պայմանները չեն ներեր իրենց՝ աղօթքի մրմունջէն աւելի բան մը բաժին մը հանելու բարեպաշտիկ նպատակաւ։ Բայց անոնք որ մէկ, հինգ, քսան տալու կարող են եւ նախամեծար կը համարին այդ գումարը, սրճարանը։ Նարտի կամ թղթախաղի ժամանցի մը մէջ վատնել, ոամիկ հաճոյք մը ըմբոշխնելու համար, բարոյական զեղծում մը գործած կ'ըլլան։

Ինծի կը թուի թէ այս անպատեհութեան առաջքը կարելի ըլլայ մասամբ առնել՝ եկեղեցիին մնայուն քարոզիչ մը կարգելով, կոչում ընելու համար մոլորվրդին կրօնա-բարեսիրական զգացումներուն որոնք երթալով սկսպիկ ու անզգած դառնալու վրայ են։ Փորձը ցոյց տուաւ թէ պատահական քարոզիչներ գիւղ հրաւիրել ո՛ւ է օգուտ մը չունենար եւ թէ, արդէն այդ հրաւէրն ալ փառասիրիկ եսութիւններ գոհացնելու դիտումով կ'ըլլայ ժամանակէ մ'իվեր։

Գարդէֆ-ոդ ՄԵՂՈՒ

ՅԱՋՈՂ ՆՇԱՆՏՈՒՔ ՄԸ

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻ ՎԻՊԱՆ

Հսկա քիչ առեն կ'ըլլայ։

Օր մը երբ՝ երեւակայական հարստութեանս բազմապատկութեամբը մըտազբաղ՝ կամուրջին վրայէն Ղալաթիոյ կողմը կ'անցնէի, բարեկամներս ամբոխ ոսկերիչ մը դիս դիմաւորելով ըսաւ.

—Պէ՛ հանը՛մ ինչ կայ այդչափ խորհելի կը մտածես, փարայ դնելու տեղ չունիս նէ Պէզէստէնի «տօլաղա» քեպի փոխ կուտամ.

—Պարա՞՝ չէ թէ լեցուն, հարցուցի իրեն ժպտելով.

—Բնականաբար պարաղ։ Ես ալ արդէն քեզ կը փնտռէի—յարեց—առաւ համար։

—Խեր ըլլայ, հարցուցի զարմանօք

—Երկու հազար ոսկի ժառանգ ուզեցող աղջիկ մը կայ որ իր մօրը մէկ հատիկն է։

—Ադամանդին «բրլանթին»է եղեր չըսե՞ս արվոր.

—«Բրլանթի», «կէօք եաքուտ», վերջապէս բերնիս «լօխման».

—Որկրամոլ...

—Դուն ըլլաս ի՞նչ կընես։ Բնականաբար «խըլավուզին» ամենամեծ խոստումներ ըրի որ յաղողեցաւ վերջապէս «աղջիկտեսի» այցելութիւն մը տալու։ Ամենամեծ արտօնութիւնը առնել ինձ համար։ Միայն թէ խնդիրը յայտնի չընելու նպատակաւ, աղջկանը կողմէն որոշեր են որ յառաջիկայ կիրակի ցերեկէն վերջ երթանք «խըլավուզին» հետ ծանօթութեան մը առթիւ.

—Ի՞նչ, աղջկանը տարեդարձն է։

—Չէ, մեծ հօրը անունն է եղեր որ 20 տարի առաջ մեռած է։ Իբր թէ ես այդ մարդը ժամանակաւ կը ճանչնամ եղեր եւ անոր ի յիշատակ քաղաքավարական այցելութիւն մը կուտամ կոր։

—Վա՛յ խելացի մլուկներ։ Իբր թէ այդ կերպով թաղին մէջ ոչ ոք պիտի հանկնայ ձեր այցելութեան բուն նպատակը, հա՝։ Դուն գիտե՞ս ինչ «ճատալոզ» կինիկներ կան քիչ չատ ամէն «մահալլէին» մէջ որոնք չորս տէքով կը նայեն մարդուն։

—Ինչ որ է, ես ստիպեալ եմ իրենց համակերպելու։

Ասանց ամէնքն ալ աղէկ, միայն թէ կէտ մը կայ որ դիս չատ կը մտմըտացնէ կոր...

—Ոսկերիչ պիտի ըլլաս. ձեր դասակարգը չուտով չի վարանիր, մէյ մը որ «հարէչ մէգաթ» ըսէ...։

—Ամէնքն ալ «մատս մէջն է» կ'ըսեն։ Բայց խնդիրը տարբեր է հոս։ Աղջիկանը մայրը այնպիսի փիսայ մը կ'ուզէ եղեր որ՝ «զուարճախօս» ըլլայ.

—Ինչ խալթ մի ըներ, անանկ է նէ ատիկայ իմին բերնիս «լօխման» է եղեր...

Այս ըսածիս վրայ, բարեկամս լուռելով դիս դիտեց ոսկերիչի մը այն վարպետ ձեւովը զոր ադամանդը «սըրջա»էն կը զանազանէ.

—Չէ—ըսաւ ժպտելով—դուն գործ ուրդ մարդ չես. ընդհակառակը, քու վեհանձնութեանդ վրայ վստահելուս համար է որ բարեկամական ծառայութիւն մը պիտի խնդրեմ քեզմէ.

—Ամենայն սիրով, հոգիս կուտամ բայց կարողութեանս չափ, փարայ մի ուզեր ա՞՝ մնացեալը դիւրին է։

—Ես— չարունակեց բարեկամս— ինչպէս որ գիտես «խօսուն» մէկը չեմ, թէեւ ոսկերիչ, որով չի պիտի կրնամ հաճելի ըլլալ աղջիկան մօրը. ուրեմն քեզ անցուցի մտքս։ Ըսի որ՝ անիկա հետս կ'առնեմ «աղջիկտեսի» գացած օրս և. կը ներկայացնեմ իրրեւ իմ կրտսեր եղբայրս։ Արդ, դու որ ի հարկին զուարթ թութակ մըն ես, պիտի կրնաս գործս յաջողցնել։

—Կ'ըմբռնեմ ըսածդ, չարաճճի։ Այդ օրը դուն լուռ պիտի նստիս սենեակին մէջ իբր թէ տուած այցելութենդ չատ յուզուած ես. մինչդեռ իմ զուարճախօսութիւններս ինձմէ մը պիտի ներկայացնեն քու ունեցած երեւակայեալ տաղանդիդ քով զոր ես համարձակիր յայտնել, հէ՞, այնպէս չէ։ Ես «թէվէքքիլի» չեմ ըսեր ամենուն ալ որ՝ «խուլամէնները» գիտցած մարդիկներնդ չեն»։ Կեղծ, լեզու չունիս ամա խելքդ երկայն է։

Այսպէս կարգադրելով իրարմէ բաժնուեցանք։

* * *

Վերջապէս՝ ներկնցեմ, որոշեալ օրը՝ ոսկերիչ բարեկամս։ «Խըլավուզ» «ալըման» Մարեամ հանըմը և իմ մեծապատուութիւնս, երրեակ դաշնակցութեամբ առօք փառօք «աղջիկտեսի» գացինք։

Պատուական ընդունելութիւն մը ըրին։ Ուղղակի սալոնը առաջնորդեցին մեզ ուր դանուած բազմութեան մէջ զարմանօք դիտեցի որ Ադամի ցեղը գրեթէ բացակայութեամբ կը փայլէր, խեղճ ու կրակ՝ ընդամէնը երկու պեհաւորներ մեզ հետ չորրեակ ամբողջութիւն մը կազմեցին. մինչդեռ քաղամթիւ էին նեայն ներկայացուցիչները որոնց մէջ «Պօն Մարչէ»ի պէս պէքներուն նմանող չատ քիչ կար։ Աչ ու ձախ քաղաքավարութեամբ բարեւելէ յետոյ՝ գացի զոպանակաւոր թիկնաթոռի մը վրայ բազմեցայ չուկացի «քօնթ»ի մը պէս։

Զը գիտեմ ինչու այդ օրը չափազանց զուարթ էի, «կղակիս գամը» ընորհքով ըրթած էր։ «Հալ, հաթը»՝, իւրաքանչիւրին հարցուցի ժպտագէմ, ներկաները մեզ «բէյզանթէ» ընելու տան տիկնոջ. ոմանց հետ բարեկամ դանուելս, (իբր թէ), ոմանց հետ ալ հեռաւոր ազգական ելայ՝ (յարմարցուցի)։ Վերջապէս հաշիւ թէ տասը վարկեան կար սալօնէն ներս մըտնելիս որ մեր խօսակցութիւնը քանի տարուան բարեկամներու «թէքելիֆսիզ» ձեւը առաւ՝ (չնորհիւ իմ ճոռոմաբանութեանս)։ Սոխակ էի կարած, մանաւանդ թէ պատչգամի բազմոցին վրայ չքնաղ օրիորդ մը նշմարեցի որ իգական սեռին «մահալլէպի» տեսակէն էր, չատ աղուորիկ էր «կռող սալաթասին»։ Ալ ես և ոչ մէկուն ուշադրութիւն կ'ընէի։ Պահ մը նոյն իսկ սատանան փորս մտաւ, (ինչ մեղք պահեմ ձեմ հիմայ)։ «Արդեօք—ըսի ինքնիրենս—ա՞յս է հարմնցու 2000 ոսկինոց աղջիկը։ Թշուառական՝ ինչ մեծ բախտ. եթէ այդպէս է, կայնէ անանկ է նէ, ես ատիկայ բարեկամիս չեմ կ'ըլլեցներ» ըսի ու սկսայ ըստ ամենայնի շարժիլ։

Առաջին մեծարանքը զոր մեզ ընին, այնի կամ և «էմզիկ» էր, «դարսկիզը» նորաձեւութիւն մը պիտի ըլլար ասիկա որ գէշ ալ չի փսխաս, չեռակը «հաղ» ըրի։

Անդին բարեկամս գրեթէ լուռ կը նստէր վայելուչ դիրքի մը մէջ։ Խորամանկ միջնորդ կինը աղջկան մօրը քովն է իր նստած՝ միշտ ականջէն բաներ մը կը փսփսար անշուշտ գործը յաջողցնելու նպատակաւ։ Ասդին ես խօսակցութիւնները հետզհետէ տաքցուցի՝ նիւթերը միշտ տարբերելով։ Նշմարեցի թէ ներկիները տգէտ դասակարգին զարգացումներէն էին, այն դասակարգը որ կ'ուսանի օրամերերու հրատարակութիւններէն, մասնաւորաբար օրամերերի մը հանճարեղ գաղաքական յօդուածներէն որոնց մէջ Անդղիացիները Գէշէրներուն պիտի յաղթէին երկու ամիսէն և Ամերիկայի Սալաւա երկիրն ալ տակաւին Ռուսերուն ձեռքը կը գանուէր։ (մինչդեռ 30 տարիէն աւելի կայ որ ատիկա Ռուսերը Ամերիկացիներուն ծախեցին) են. են.։ Համոզուեցայ ուրեմն թէ՝ այդ հաշուով ներկայները ոչ աշխարհագրութիւն գիտէին և ոչ ալ գաղափար ունէին պատմութեան վրայ (ինչ որ իրենց համար ներելի էր)։ Ուստի ես ալ սկսայ «քաղաքական չեչտով» «գիտնական պատգամներ» արձակել։ Ըսի թէ

—Հարստութիւնը եթէ չըլլար աշխարհս վրայ, առաջին առթիւ ես պիտի տայի առատաձեռնութեան գաղափարը մարդկային աղգին։՝

—Ի՞նչ կըսէք, մրմնջեցին ապչելով մի քանի տիկիններ որոնք քնականաբար ըսածս չի հասկցան։ Ու ես «ֆիթուրուզ» մը շարունակեցի.

—Այո տիկնայք. առանց չաղխաղխութեան՝ կրնամ ըսել թէ մեծն Նաբուգոթոնոսոր «ըսկամպլի» կը խաղար ողորմած հոգի տէտէիս հետ։ Արդէն չատ հանճարեղ և մեծանուն անձնաւորութիւններ չաղկապական մանք մը ունին մեր գերդաստանին հանդէպ, զոր օրինակ Բրիտանիա Ալբիմպոզը...

—«Նէֆի» էր քի՛.՝.՝

—Տէր ողորմա, չի գիտնայիր՝ ալիտաւ տիկա ալ. սա ուր է Ափրիկէն Գոզ իմբունէ՝ անիկա (.՝.՝)

—Հա, հա, հասկցանք. Ափրիկէ, սև երկիր, Ամերիկային տակը։

—Տակը վրան ինչ որ է, հոգ... այդչափը։

Այսպէս՝ պատմական և աշխարհագրական «աբէսքրէվեռթիւն»ներէս յետոյ՝ դաշնակը սկսաւ հնչել ու պարերէն կարդացին։ Շիտակը ես պարէն չեմ ախորժիր որովհետեւ խանգակը դառնայ. (երանի ինձի որ խելք նիմ ու կը դառնայ եղեր՝ հէ՞)։ Այս հանդերձ ուրախութիւնս անկարագրելի էր, չքնաղ օրիորդը միտքս բերելով իրեւ «տատա»։ ուրեմն չի՞ «քվալիէ»ի մը ձեւեր տուի. բայց մեծ դատ զարմանքս երբ «փրլավուզը» մտնելով ձեռքս բռնեց ու տարդիս ներկայացուց հարսնցու. օրիորդ որ միտքս անդամ չէր անցներ թէ տիկա ըլլայ։ Զափազանց գէր «ՅՈՆՈՒԻԿ» մ'էր որուն դիմագծերը, մը «մուշմուլան» կը յիշեցնէին։ ընդոլորտ արտաս, ըսի ինքնիրենս, ինչ ըրկաս «մալի խոմմիչ» պիտի ը՝ տիկա ոչ թէ պարի «տատա» այլ ճարանի տատա անդամ չէր։ Կը տուանիմ թէ բերնիս համը աւրուն խմած կաթս ու «էմզիկ»ը քիթէս նէս եկաւ. բայց ինչ որ է, բարիս խաթէրն համար չի մերեցայ 2000 ոսկիներու եռանդոտ ներկայացուցչին փաթթուելով սկսանք ուղորքա» պարել չքնդ կերպով։

Պէտք էր տեսնել թէ ինչ ծիծաղ շարժ դիրքի մը մէջ կը գտնուէի պէս պարած միջոցիս. կարծես թէ տատկամ մը զլորելով դայն տեղ բերելու ջանքեր կ'ընէի դիմեսան «չրաս»ին պէս։ Բնականաբար պարաքս էր քաղաքավարութեան «քօմբլիմանտ»ներ ընել գիրուկ օրդին ականջին խաղողակն ի վար.

—Ո՛հ, աղնիւ օրիորդ—ըսի—փեր մ'էք բազկաց մէջ— (Թշուառաւառ նուազն 150 օխա կը կշռէր)։

Անդադար կը չարունակէինք բել և դիրուկ «տատա»ս միշտ ուս վրայ կը կոխէր այնպէս չատ զարմացայ յետոյ վիրաբուժ գործողութեան մը պէտք չունենալս համար։

—Ո՛հ, չքնդ օրիորդ—ըսի վերջինիս թեթեւ քայլեր կ'առնէք—չելլեմ, ամէն մէկ ոտքը նաւակ չափ կար և ատոնց զոյգ մը պակսէր միայն՝ գարնան Ֆէսթիվալին մէջ պտոյտ մը ընելու համար։

Պարը միշտ չարունակելով՝ քը երեսէս կը վազէր. յոգնած որով սկսայ գլորակիլ. «մազդ չէր որ կը պարէի այլ... կարծես ր լոռոսէն բռնուած նաւակ մը «չ տուռայի» մը կապեր էին և որ դար կ'երերար։ Վերջապէս ճա տած՝ ալ պարը դադրեցուցի և ր չնորհակալութեամբ հարմնցու խիկ»ը բազմոցը առաջնորդելով «չ ես ալ տեղս նստեցայ «բաչալ գ երկու ատիճան վար վիճ մէջ։

Անդին խորամանկ միջնորդ լըմնցուցած էր աղջկան մօրը խօսքեր ընելով.

—Քա ատա չիյտես քուրուկ ասոնք ատանկ չէն չէնվիկ մա

ն դա- ն ա- ալիսի ա- ոլ ա- ոլ է ոլ է ոլ ոլ ոլ